

ΙΕΡΟΥ ΒΙΚΕΝΤΙΟΥ ΤΟΥ ΛΗΡΙΝΙΤΟΥ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ (COMMONITORIA)

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Υ Π Ο
ΑΘΗΝΑΓΟΡΟΥ (ΚΟΚΚΙΝΑΚΗ)
Ἀρχιεπισκόπου Θυατείρων καὶ Μ. Βρετανίας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τὸ ὄνομα τοῦ Βικεντίου προφέρεται μετ' εὐλαβείας εἰς τὰς Θεολογικὰς Σχολὰς τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ὁ Κανὼν αὐτοῦ ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἀρχὴν, τὴν γνησιότητα καὶ τὰ ὄρια τῆς Χριστιανικῆς Παραδόσεως γίνεται γνωστὸς καὶ ἐπαναλαμβάνεται σχεδὸν ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς μαθητείας τῶν φοιτητῶν τῆς Θεολογίας Ἑλληνιστὶ καὶ Λατινιστὶ.

Ὅταν ὁ ἀείμνηστος Σχολάρχης τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Φιλαδελφείας Αἰμιλιανὸς μᾶς ὠμίλησε περὶ τοῦ Βικεντίου καὶ τοῦ Κανόνος αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος μέχρι σήμερον ἐπηρεάζει τὴν θεολογικὴν σκέψιν ὄλων τῶν Χριστιανῶν, ἠρεύνουσα τὴν Θεολογικὴν βιβλιογραφίαν προσπαθῶν, ὅπως εὔρω τὸ ἔργον τοῦ Βικεντίου Ἑλληνιστὶ διὰ νὰ δυνηθῶ νὰ συλλάβω καλλίτερον τὸ νόημα τοῦ Κανόνος καὶ τὰς περὶ τὰ δόγματα τῆς πίστεως θέσεις αὐτοῦ, πλὴν ὁμως οὐδὲν εὔρον εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, τῆς ὁποίας μάλιστα μοὶ εἶχεν ἀνατεθῆ καὶ ἡ ἐπιστασία. Ἐκτὸς ὀλιγίστων μελετημάτων εἰς τὴν Λατινικὴν, οὐδὲν εὔρον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Αἶ εἰς τὴν διάθεσίν μου Ἐγκυκλοπαιδεῖαι περιελάμβανον ἄρθρα βραχέα βιογραφικοῦ ὕλικου ἐπαναλαμβάνοντα τὸν Κανόνα περὶ Παραδόσεως καὶ οὐδὲν ἄλλο σχετιζόμενον πρὸς τὸ περιεχόμενον τοῦ ὅλου ἔργου τῶν Ὑπομνημάτων (Commonitoria) τοῦ ἱεροῦ ἀνδρός.

Μετὰ παρέλευσιν ἀρκετῶν ἐτῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν σπουδῶν μου εἰς τὸ Columbia University τῆς Νέας Ὑόρκης παρακολουθῶν συνθετικὴν μελέτην τῆς Λατινικῆς ὑπὸ τὸν Καθηγητὴν Δρα L. Frank ἐξέλεξα (συμφωνοῦντος καὶ τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς Ἀθηναγόρου, τοῦ μετὰ ταῦτα εὐκλεῶς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον τῆς κατὰ Ἀνατολὰς Ἀγιοπάτης Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας κοσμήσαντος) τὰ Commonitoria τοῦ ἁγίου Βικεντίου, ὡς μελέτημα φροντιστηριακόν. Μοὶ πάρεσχέθη ὡς ἐκ τούτου ἡ εὐκαιρία, ἵνα ἔλθω εἰς ἐπαφὴν μετὰ τὴν σκέψιν τοῦ ἱεροῦ συγγραφέως

καὶ νὰ μελετήσω ἐν πλάτει τὸ εὐφήμως γνωστὸν ἔργον τοῦ εἰς τὴν πρωταρχικὴν αὐτοῦ μορφήν.

Ὁ Καθηγητὴς εἶχε τὴν συνήθειαν, ἵνα καλῆ τοὺς δέκα φοιτητάς, οἵτινες παρηκολούθουν τὴν μελέτην τοῦ, ἵνα μεταφράζουσιν ἐκ τῆς ἐφημερίδος New York Times διαφόρους εἰδήσεις καὶ κύρια ἄρθρα ἐκ τοῦ προχείρου εἰς τὴν Λατινικὴν. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι κάποτε ἔπρεπε νὰ μεταφράσω ἄρθρον περὶ τοῦ Ρώσου Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν: «Dux Russorum Molotovius Dixit». Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μεταφράσεως ἐδυσκολεύθη εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τῶν καταλλήλων λέξεων, διότι περιφραστικῶς μόνον εἶναι δυνατὸν πολλαὶ νέωτεραι λέξεις τεχνικαὶ καὶ διπλωματικαὶ ν' ἀποδοθοῦν εἰς τὴν Λατινικὴν. Δι' αὐτὸ ὑπέδειξα ὅτι εἰς τὴν περίπτωσίν μου θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ μεταφράζω ἐκ τοῦ Λατινικοῦ εἰς τὴν Ἀγγλικὴν τεμάχια ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ Βικεντίου. Ἡ ὑπόδειξις μου ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ. Τοιοῦτοτρόπως πολλάκις ἡ συζήτησις ἐλάμβανε θεολογικὸν χαρακτῆρα, παρεῖχε δὲ καὶ εἰς ἐμὲ τὴν εὐκαιρίαν ἵνα ὀλίγον κατ' ὀλίγον διεξέλθω εἰς τὴν πρωταρχικὴν αὐτοῦ γλώσσαν τὸ ἔργον τοῦ ἱεροῦ Βικεντίου.

Τοιοῦτοτρόπως, ὅταν τὸ 1955 μοὶ ἀνετέθη ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς Μιχαήλ ἡ διεύθυνσις τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἀνέλαβον δὲ καὶ τὸ μάθημα τῆς Πατερικῆς Θεολογίας, ἐσκέφθη ὅτι θὰ ὠφελοῦντο οἱ Φοιτηταί, ἐὰν προσεφέρετο εἰς αὐτοὺς οὐχὶ ἀπλῶς ἡ βιογραφία καὶ ὁ περιγραφικὸς κατάλογος ἔργων τινῶν ἐκ τῶν σπουδαιότερων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἡ εὐκαιρία ὅπως ἔλθουν εἰς ἐπαφὴν μὲ τὰ κείμενα καὶ τὴν σκέψιν τῶν Πατέρων.

Καρπὸς τῆς προσπάθειάς ταύτης ἦτο ἡ ἐτοιμασία καὶ ἡ ἐκδοσις τῶν κειμένων, μετὰ εἰσαγωγῆς καὶ σχολίων, ἔργων τινῶν τῶν Ἁγίων Πατέρων ὡς:

- 1) «Περὶ Ἐνσαρκώσεως τοῦ Λόγου», τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου.
- 2) «Λόγος Κατὰ τὴν ἑβραϊκὴν ὁ Μέγας», τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης.
- 3) «Περὶ ψυχῆς καὶ Ἀναστάσεως», Διάλογος, τοῦ ἰδίου.
- 4) «Περὶ κατασκευῆς τοῦ Ἀνθρώπου», τοῦ ἰδίου.
- 5) «Περὶ Νεκρῶν», τοῦ ἰδίου.
- 6) «Περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος», τοῦ Ἁγίου Βασιλείου.
- 7) «Ἐγχειρίδιον τοῦ Ἁγίου Αὐγουστίνου» (μὴ ἐκδοθέν).
- 8) «Commonitoria», τοῦ Ἁγίου Βικεντίου.
- 9) «Ἐκθεσις πίστεως» τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ (μὴ ἐκδοθέν).

Κατὰ τὰς παραδόσεις προσεφέροντο εἰς τοὺς φοιτητάς τὰ πρωτότυπα τῶν ἀναφερθέντων Ἑλλήνων Πατέρων, ἐγένετο ἐλευθέρως μετάφρασις τοῦ κειμένου καὶ ἐπηκολούθει μετὰ ταῦτα συζήτησις τῶν θεολογικῶν θεμάτων, ἅτινα περιλαμβάνοντο εἰς τὰ Πατερικὰ ταῦτα ἔργα. Τὰ Λατινικὰ προσεφέροντο

ἐν μεταφράσει, δι' αὐτὸ και ἡτοιμάσθη ἡ παροῦσα μετάφρασις τοῦ ἔργου τοῦ ἁγίου Βικεντίου ἐκ τοῦ Λατινικοῦ κειμένου, ἐν παραλληλισμῶ και πρὸς τὰς Ἀγγλικὰς μεταφράσεις και δὴ τοῦ J. Robinson 1847 και τοῦ R. E. Morris¹.

Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν δὲν εὔρον μετάφρασιν τοῦ ὅλου ἔργου, μήτε βιογραφικὰ στοιχεῖα ἐκτενῆ, εἰ μὴ μόνον παραπομπὰς εἰς τὸ ἔργον τοῦ Βικεντίου εἰς διάφορα Πατρολογικὰ ἐγχειρίδια και τὴν ἐκ τῆς Λατινικῆς διηνεκῶς ἐπαναλαμβανομένην Ἑλληνιστὶ γνώμην περὶ παραδόσεως «Quod semper quod ubique quod ab omnibus creditum est», ἐσχάτως δὲ παραπομπὰς ἐκτενεῖς εἰς τὸ ἔργον τοῦ Καθηγητοῦ Παναγιώτου Τρεμπέλα «Δογματικὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας»².

Συζητήσας ἐν πλάτει ἐπὶ τοῦ ἔργου τοῦ Ἁγίου Βικεντίου μετὰ τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Πατρολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν Θεολογικῆς Σχολῆς Δρος Κωνσταντίνου Μπόνη, διδάξαντος ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τῆς Βοστώνης ἐπὶ ἐν Ἀκαδημαϊκὸν ἔτος Πατρολογικὰ και Ἱστορικὰ θέματα, ἐμελέτησα ἐπ' ἀρκετὸν τὴν ὑπόδειξιν αὐτοῦ, ὅπως ἐτοιμάσω τὴν περὶ τοῦ ἔργου τοῦ ἁγίου Βικεντίου μελέτην πρὸς ἔκδοσιν, ἵνα ἔχουν ταύτην ὡς βοήθημα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν οἱ μελετῶντες Ὀρθόδοξοι φοιτηταὶ και Θεολόγοι.

Διὰ τοῦτο, κατόπιν τῆς δεούσης ἐπὶ τῆς μετάφρασεως τοῦ κειμένου ἐτοιμασίας, προσφέρεται αὕτη τύποις πρὸς τοὺς μελετητὰς και ἀφιερῶται εὐγνωμόνως τῇ μακαρίᾳ σκιᾷ τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς Μιχαήλ, παρ' οὗ τὴν Ἀρχιερωσύνην ἔλαβον, οὔτινος τὸν θεολογικὸν καταρτισμὸν ἐξετίμησα και τὴν ἀγιότητα τοῦ βίου ἐγνώρισα, πολλὰ παρ' αὐτοῦ διδαχθεὶς ἐν λόγοις και ἐν ἔργοις ὡς τε Ἐπίσκοπος και υἱὸς ἐν πνεύματι ταπεινὸς και ἀείποτε εὐγνώμων.

Οἶκος Θυατείρων

Ἑορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν
1977

Ἀθηναγόρας

Ἀρχιεπίσκοπος Θυατείρων και Μ. Βρετανίας

1. Migne, P. L. 50, Communitorium primum, στ. 636-678. Communitorium secundum στ. 678-686. The Commonitory of Vincent of Lerins by J. Robinson, Baltimore 1847. The Fathers of the Church vol. 7. Vincent of Lerins. The Commonitories translated by Rudolph E. Morris, J. U. D. Marquette University 1949, σ. 257-332.

2. Ἀθῆναι 1956-1961.

2. ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

α) Ὁ ἅγιος Βικέντιος καὶ ἡ ἐποχὴ αὐτοῦ.

Ὁ Γαλλικῆς καταγωγῆς Βικέντιος ἐγεννήθη τὸ 385. Τὰ περὶ τοῦ βίου αὐτοῦ γνωστὰ στοιχεῖα εἶναι ἐλάχιστα, συνοψίζονται δὲ ὡς ἑξῆς:

Ὁ Ἐπισ. Μασσαλίας Γεννάδιος (495 μ.Χ.) εἰς τὸ βιβλίον του «De Scriptoribus Ecclesiasticis» περιγράφει τὸν Βικέντιον ὡς Μονάζοντα εἰς τὸ Μοναστήριον τῆς Ληρίνης, νήσου εὐρισκομένης εἰς τὰ νότια μέρη τῆς Γαλλίας, παρὰ τὰς Κάννας, ἧτις σήμερον ὀνομάζεται ἅγιος Ὀνορέτος, ἐπειδὴ ὁ ἅγιος Ὀνορέτος φέρεται ὡς ὁ ἰδρυτὴς τῆς ἐν τῇ νήσῳ Μονῆς (400 μ.Χ.), ἧτις ἀπετελεῖτο ἐκ μεμονωμένων κελλίων κατὰ τὴν τότε ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν περιγραφομένην ὑπὸ τοῦ Κασσιανοῦ «Monasterium potest unius monachi habitaculum nomini» (Cassianus, Collectio 15,18).

Ὁ Ὀνορέτος, Γαλλορρωμαϊκῆς προελεύσεως, ἀνῆκεν εἰς ἀριστοκρατικὴν οἰκογένειαν. Νέος ὢν ἐξεδήλωσε μοναχικὰς τάσεις καὶ διὰ τοῦτο περιώδευσε τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Μ. Ἀσίαν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, ὅστις ἀπέθανεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐκ τῆς Ἀνατολῆς ὁ Ὀνορέτος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν νήσον Ληρίνην, ὅπου ἴδρυσεν τὸ γνωστὸν Μοναστήριον αὐτοῦ, ὅπου ἀργότερον τόσον ὁ ἅγιος Πατρικίος, ὅσον καὶ ὁ ἅγιος Αὐγουστῖνος ὁ Καντουαρίας, παρέμειναν ἐτοιμαζόμενοι διὰ τὴν ἱερὰν αὐτῶν ἀποστολήν, ὁ μὲν εἰς τὴν Ἰρλανδίαν, ὁ δὲ εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

Ὁ ἀναφερθεὶς Ἐπίσκοπος Γεννάδιος γράφει περὶ τοῦ Βικέντιου ὅτι ἦτο Γαλλικῆς καταγωγῆς· ὅτι ἐμόνασεν εἰς τὸ Μοναστήριον τῆς Ληρίνης, ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος, καὶ ὑπῆρξεν ἐγκρατῆς τῶν Ἀγίων Γραφῶν (vir in scripturis sanctis doctus), ὡς ἱκανῶς ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν μελέτην τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δογμάτων, καὶ ὅτι συνέγραψεν ἀνατροπὴν τῶν αἱρέσεων, τὴν ὁποίαν ἐπέγραψε «peregrini adversus haereticos» διὰ τὸ ἀποκρύψῃ τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα.

Νεώτεροι μελετηταὶ ἀπέδωσαν τὴν συγγραφὴν τοῦ ὡς ἄνω ἔργου εἰς ἄλλο πρόσωπον, θεωρήσαντες ὅτι ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Peregrinus κρύπτεται ὁ μαθητὴς τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου Marius Mercator³.

3. H. Koch, Vincentius von Lerinun und Marius Mercator: Theol. Quartaschritt 81 (1899) 396-494· πρβλ. καὶ J. Poirel, De Utraque Commonitorio Lirinensi, Nancæi 1895. Καὶ Vincentii peregrini seu alio nomine Marii Mercatori Lirinensis, Commonitorio duo, Nancæi 1898.

Ὡς φαίνεται, ἡ συνήθεια ἡ ἀρχαία τῆς ἀλλαγῆς τῶν ὀνομάτων (Ματθ. 3,17. Ἰωάν. 1,43) μετεφέρθη ἐκ τῆς Ἀνατολῆς και εἰς τὴν Δύσιν και δὴ ἐν τῷ Μοναστηρίῳ τῆς Ληρίνης, ἀφοῦ μαρτυρεῖται ὅτι ὁ ἰδρυτῆς αὐτοῦ Ὁνορᾶτος προσέλαβεν ἢ τοῦ ἀπεδόθη τὸ ὄνομα Reverendus, γενόμενος κατόπις Ἐπίσκοπος τῆς Arles. Ἡ Μοναστικὴ πολιτεία τοῦ Ὁνοράτου ταχέως ἐγένετο γνωστὴ, ἰδίως ἔνεκεν τῆς ἀγιότητος και τῆς αὐστηρᾶς τάξεως, ἡ ὁποία ἐφηρμόζετο ἐν τῷ Μοναστηρίῳ. Μετὰ τὴν ἀνάδειξιν τοῦ Ὁνοράτου εἰς Ἐπίσκοπον ἐξελέγη Ἡγούμενος ὁ Μάξιμος. Οὗτος, ὡς και ὁ Ὁνορᾶτος και ὁ Ἰλάριος, ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν ὡς Ἐπίσκοπος τῆς Arles, ὁ Εὐχέριος ὁ Ἐπίσκοπος Λυών, ὁ Λοῦπος τῆς Τροίας, ὁ Ἀντίολος και ὁ Peregrinus, τούτέστιν ὁ Βικέντιος, ἦσαν συνάδελφοι και μονασταὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ Μονῇ.

Ὁ Βικέντιος πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ εἰς τὴν Μοναχικὴν πολιτείαν τῆς Ληρίνης ἠσχολεῖτο μὲ τὰ ἐγκόσμια, κατὰ τινὰς δὲ ἐπεδίδεδετο εἰς τὴν προσοδοφόρον στρατιωτικὴν τέχνην. Τοῦτο συνάγουσιν τινὲς κατὰ συμπερασμὸν, ἐν πολλοῖς δυσπαράδεκτον, λαβόντες ὑπὲρ ὅψιν τὸν ὄρον Secularis Militiae, ὃν χρησιμοποιοεῖ ὁ Βικέντιος. Ἄλλ' αἱ λέξεις αὗται κάλλιστα δύνανται νὰ ἐκληφθοῦν ὡς ἐκφράζουσαι τὴν ἀλληγορίαν τῆς στρατείας εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς βιοπάλης.

Ἐκ τοῦ μοναδικοῦ ἔργου, ὅπερ συνέγραψεν ὁ Βικέντιος φαίνεται ἀνὴρ λίαν μελετηρὸς, ἀνθρωπος ἀνωτέρων ἀρχῶν, ἀφωσιωμένος εἰς τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν και τὴν διατήρησιν και διάδοσιν αὐτῆς, ἀπηλλαγμένης ξένων στοιχείων και δὴ και τῶν καινοφανειῶν τῆς αἰρέσεως. Τὰ commonitoria αὐτοῦ ἀποδεικνύουν τοῦτον δεινὸν γνώστην και ἐρμηνευτὴν τῶν Ἀγίων Γραφῶν, οὐχὶ κατὰ τὴν ἀλληγορικὴν μέθοδον τῶν Ἀλεξανδρέων, ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου και τῶν ἄλλων Ἀντιοχέων.

Ἡ σκέψις και ἡ ἔκφρασις τοῦ Βικεντίου εἶναι σαφῆς και ἐν πολλοῖς ἐπιγραμματικὴ. Τὰ παραδείγματα αὐτοῦ εἶναι ὄντως εὐφύεστατα και μεθοδικῶς ἐκτεθειμένα. Ὡς συνάγεται ἐκ τινῶν κεφαλαίων τοῦ βιβλίου του, ὁ Βικέντιος ἔγραψε τὰ commonitoria κατὰ τὸ 434, τρία ἔτη μετὰ τὴν Τρίτην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, τὴν ἐν Ἐφέσῳ συνεληθοῦσαν, τῆς ὁποίας περιγράφει τὴν σπουδαιότητα εἰς τὸ τριακοστὸν κεφάλαιον. Ὁ θάνατος αὐτοῦ τοποθετεῖται πρὸ τοῦ 450. Κατὰ τὸν Βαρόνιον, ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον, δι' αὐτὸ και κατεχωρίσθη ἐνωρὶς τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν Μαρτυρολόγιον. Ἡ μνήμη αὐτοῦ εορτάζεται τὴν 24ην Μαΐου. Ἐν τῷ Ἀνατολικῷ Ἀγιολογίῳ ἡ μνήμη του εορτάζεται τῇ 11ῃ Δεκεμβρίου, μετὰ τῶν Μαρτύρων Τερεντίου, Αἰμιλιανοῦ και Βεβαίας.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Βικεντίου οἱ Βησιγόθθοι εἶχον κυριεύσει τὴν Νότιον Γαλίαν, οἱ δὲ Βάνδαλοι εἶχον καταλάβει τὴν Βόρειον Ἀφρικὴν. Οἱ

ἀγῶνες καὶ οἱ διωγμοὶ καὶ αἱ καταστροφαὶ εἶχον ἐξαφανίσει κάθε αἰσιδόξον σημεῖον ἐκ τοῦ ὀρίζοντος τῆς ζωῆς, διότι οὐδεμία δύναμις ἀνεφαίνετο ἔχουσα ἰσχύν, ὥστε νὰ προσφέρῃ ἰσορροπίαν εἰς τὴν πολιτικὴν διαμάχην ἐπικρατήσεως. Οἱ δεσμοὶ μὲ τὸ παρελθὸν ἐφαίνοντο ἀδύνατοι, τὸ δὲ μέλλον προδιεγράφετο μέσα εἰς τὰ πλαίσια τῆς ἀβεβαιότητος διὰ πάντας. Οἱ Οὐνοὶ εἰς τὸν Βορρᾶν ἀπετέλουν διηνεκὴ ἀπειλήν, οἱ δὲ πρόσφυγες εἶχον κατακλύσει τὴν Μεσόγειον ἀπὸ Μασσαλίας μέχρι Γενούης. Μεταξὺ τῶν προσφύγων κατελέγοντο Χριστιανοὶ καὶ Κληρικοί, ὡς ὁ Prospect τῆς Ἀκουϊτανίας, ὁ ἐχθρὸς τοῦ Βικεντίου.

Εἰς μίαν τοιαύτην δεινὴν ἐποχὴν ἡ μόνη ἐλπίς σωτηρίας, ἡ παρέχουσα δύναμιν ἐλπίδος καὶ ἀναμονῆς καλλιτέρων ἡμερῶν, ἦτο ἡ πίστις τῶν Χριστιανῶν. Ὅσοι ἐφυλάχθησαν μέσα εἰς τὴν ἱερὰν αὐτὴν κιβωτόν, μείναντες ἀνεπηρέαστοι ἀπὸ τὴν ἐπικρατήσασαν κρίσιν εἰς ὅλα τὰ πλαίσια τῆς ζωῆς, προσεπάθουν νὰ τὴν διατηρήσουν ἀπαράλλακτον, ἀγνήν καὶ ὀλόκληρον, ὡς αὕτη παρεδόθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου, τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Διαδόχων αὐτῶν. Πλὴν καὶ ἐντὸς τοῦ χριστιανικοῦ πλαισίου ἐφαίνοντο πολλὰ ὑπόκωφα ρεύματα. Ἐνῶ εἶχον παρέλθει 400 ἔτη ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ χριστιανικοῦ εὐαγγελισμοῦ, ὅμως μόλις εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Βικεντίου ἐν τῇ Δύσει διησυκρινίζετο ἡ δογματικὴ ὀρολογία τῆς Χριστιανικῆς Διδασκαλίας.

Ἡ Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῇ Σύνοδος (325 μ.Χ.) ἔλαβε χώραν ἑκατὸν ἔτη πρὸ τοῦ Βικεντίου, ἡ Β' τὸ 381 μ.Χ. καὶ ἡ Γ' (τὸ 431 μ.Χ.) συνεζητεῖτο εἰσέτι πανταχοῦ, τὸ δὲ κῦρος αὐτῆς, παρὰ τὴν ὀμόθυμον συμφωνίαν τῶν ἀρχηγῶν τῆς Ὁρθοδόξιας ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ ἐν τῇ Δύσει, ἐν τῷ θέματι τοῦ καθορισμοῦ τῆς ὀρθῆς πίστεως, ὡς πρὸς τὸ ἐνιαῖον πρόσωπον τοῦ Ἐνσαρκωθέντος Λόγου ἔναντι τῆς θέσεως τοῦ Νεστορίου, τοῦ τὸ διπρόσωπον τοῦ Λόγου παρενείραντος ἐν τῇ διδασκαλίᾳ⁴, ἔπρεπε νὰ ἐδραιωθῇ πανταχοῦ πρὸς περιφρούρησιν τῆς ἀκεραιότητος τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας περὶ Χριστοῦ καὶ τῆς θέσεως ταύτης περὶ τοῦ ὅλου χριστολογικοῦ προβλήματος.

Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν μόλις εἶχον ἐκδημήσει πρὸς Κύριον δύο μεγάλοι Θεολόγοι, ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὁ δεινὸς Ἱεροκῆρυξ τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ὁ Αὐγουστῖνος, ὁ δεινὸς Θεολόγος τῆς Δύσεως, ὁ καταπολεμήσας τὸν Πελαγιανισμόν. Ἡ περιφέρεια εἰς τὴν ὀποίαν ἔζη ὁ Βικέντιος φαίνεται ὅτι εὐρίσκετο μέσα εἰς τὸ κέντρον τῆς Δυτικῆς θεολογικῆς κινήσεως. Ὁ Κασσιανός, ὁ Ἰλάριος καὶ ὁ Βικέντιος ἐτάχθησαν ἐναντίον τοῦ Πελαγιανισμοῦ.

Ὡς γνωστόν, ὁ Πελάγιος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ δὲν ἐδέχοντο τὴν ἀναγκαιότητα τῆς θείας χάριτος ὡς βάσιν τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, θεωρήσαντες τὰ νεογέννητα ὡς μέτοχα τῆς προπρωτικῆς εὐχαρίστου καταστάσεως τοῦ Ἀδάμ,

4. Γ. Μ π ε μ π ἦ, Συμβολαὶ εἰς τὴν περὶ Νεστορίου ἔρευναν, Ἀθήναι 1964, σ. 333-337.

διότι ἡ ἁμαρτία ἐβλάψε μόνον αὐτόν, οὐχὶ δὲ καὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ. Ἐπομένως, συνεπέρανεν ὁ Πελάγιος, οἱ ἄνθρωποι δύνανται ἂν θέλουν νὰ ζήσουν χωρὶς ἁμαρτίαν, ὡς τινες ὑπῆρξαν ἀναμάρτητοι. Ἡ θεωρία αὕτη τοῦ Πελαγίου⁵, δικαίως θεωρηθεῖσα ὡς αἵρεσις, ἀνατρέπει τὰς θέσεις περὶ πτώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τῆς τε Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ δὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, διὰ τοῦτο καὶ κατεδικάσθη ὑπὸ τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου⁶.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Πελαγιανισμόν παρουσιάσθησαν οἱ Ἡμιπελαγιανοί, οἵτινες ἐφαίνοντο μᾶλλον Ὁρθόδοξοι. Ἄλλ' ἐν τῇ προσπάθειά των νὰ ἐρμηνεύσουν τὴν σχέσιν τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ, ἔλεγον ὅτι διὰ τὴν σωτηρίαν τὸ πρῶτον βῆμα πρέπει νὰ κάμῃ ὁ ἄνθρωπος, κατὰ τὸ «ζητεῖτε καὶ εὐρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν» (Ματθ. 7,7). Δὲν ἠνθούουν τὴν διάθεσιν τῆς ἐκζητήσεως τῆς ἐπιστάσεως τοῦ Θεοῦ, ὡς προῖδν τῆς θείας χάριτος, δι' αὐτὸ καὶ κατεδικάσθησαν ὑπὸ τῆς Συνόδου τῆς Ὁράγκης τὸ 529, ἥτις ἐξέδωκεν 25 κανόνας ἐπικυρωθέντας ὑπὸ τοῦ Πάπα Βονιφατίου τὸ 530.

Ὁ Ἡγούμενος τοῦ Μοναστηρίου τῆς Ληρίνης Faustus φέρεται ὡς ἀναζωογονήσας τὴν ἡμιπελαγιανὴν θεωρίαν, καθ' ἣν τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα καὶ ἡ ἐλευθερία τῆς θελήσεως εἶναι ζητήματα, ἅτινα δὲν ἀποκλείουν ἀλληλα. Ἡ ἐλευθερία τῆς θελήσεως, καίτοι ἀδυνατήσασα, ἐπέιχε τὴν ἰκανότητα τῆς συνεργασίας μετὰ τῆς χάριτος, ἥτις ὡς ἐνομιζέτο, ἦτο κυρίως ἐξωτερικὸν στοιχεῖον βοηθητικόν. Οἱ Μοναχοὶ τῆς Ληρίνης, ὁ Ἰλάριος καὶ Βικέντιος, ὡς καὶ ὁ Κασσιανὸς ἐτάχθησαν μὲν ἐναντίον τοῦ Πελαγιανισμοῦ, πλὴν ἐθεωρήθησαν προκρίνοντες τὸν ἡμιπελαγιανισμόν, ὡς λύσιν τοῦ ζητήματος καὶ τῆς κρίσεως, ἣν προσεκάλεσεν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ κακοδοξία αὕτη καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ σφοδρὰ μάχη τοῦ ἀγίου Αὐγουστίνου καὶ θεωρία αὐτοῦ περὶ ἀπολύτου προορισμοῦ, καθ' ἣν ἡ θεία χάρις παρουσιάζεται βιάζουσα τὴν ἀνθρωπίνην θέλησιν. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο φαίνεται ὅτι εὐρίσκεται τὸ κέντρον τῆς ἐριδος, διότι, ἐὰν ἡ θεία χάρις δὲν ἐθεωρεῖτο ἐκβιαστικὴ, δὲν θὰ ὑπῆρχεν ὁ ἡμιπελαγιανισμός.

Ἐναντίον τοῦ ἡμιπελαγιανισμοῦ ἐστάθη ὁ Prospect τῆς Ἀκουϊτανίας, ὑποστηρίξας τὰς ἀπόψεις τοῦ Αὐγουστίνου περὶ ἐκλογῆς καὶ προορισμοῦ, ἐναντιωθεὶς κατὰ τῶν Μοναχῶν τῆς Ληρίνης καὶ θεωρηθεὶς ἐχθρὸς τοῦ Βικεντίου.

Ἡ περιοχὴ, ἐνθα ἔζη ὁ Βικέντιος, εὐρίσκετο εἰς τὸ κέντρον τῆς δια-

5. Ἴδε De correptione et Gratia ἔργον τοῦ ἀγίου Αὐγουστίνου μεταφρασθὲν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν ὑπὸ τοῦ J. C. Murray. Ἐπίσης μετάφρασις τοῦ ἰδίου ἔργου, τόμος 5ος, Nicene and postnicene Fathers, σελ. 468 καὶ 471. Τοῦ ἰδίου De Natura et Gratia εἰς τὸν ἴδιον τόμον, σελ. 116. Κ. Γ. Μόνη, Ὁ ἱερός Αὐγουστίνος, Ἀθήναι 1964.

6. Γένεσις 6,5. 8,21. Ψαλμ. 13,1. Ἡσαΐας 59,3. Γαλατ. 3,22. Ρωμ. 3,10-17. Ἰωβ 14,4 κ.λ.π.

μάχης⁷. Διὰ τοῦτο ὁ Πάπας Καίλεστίνος (432), κατὰ σύστασιν τοῦ Prospect κατέκρινε τοὺς Ἱερεῖς τῆς Μασσαλίας καὶ τῆς Νοτίου Γαλλίας, διότι, καταχρώμενοι οὗτοι τῆς θέσεως τῶν ἐδημιούργουν σύγχυσιν εἰς τὰς διανοίας τῶν Χριστιανῶν, κατακρίνοντες τὰς θέσεις τῆς ἀντιπελαγιανῆς θεολογίας τοῦ Αὐγουστίνου, ἐνῶ ἔβλεπον ὅτι αἱ δυνάμεις τοῦ Χριστιανισμοῦ λόγῳ τῆς ἀντιθέσεως ἔχانون ἔδαφος⁸.

Τὴν κατάστασιν ταύτην τῆς ἐξωτερικῆς προσβολῆς καὶ τῆς ἐσωτερικῆς διαμάχης γνωρίζει ὁ Βικέντιος, διότι εὐρέθη ἐντὸς αὐτῆς καὶ περιγράφει αὐτὴν ὡς ἀναμονὴν τῆς φοβερᾶς ἐγγιζούσης θείας κρίσεως: *divini iudicii terribilis*. Ἡ Ἀνατολικὴ καὶ Νότιος Εὐρώπη κατεστράφη ὑπὸ τῶν Οὐνῶν, ἐνῶ οἱ Βάνδαλοι, ὡς εἶπομεν, κατέστρεψαν τὴν Βόρειον Ἀφρικὴν. Ἐκεῖνο πού εὗρισκεν ὁ Βικέντιος ὡς σανίδα σωτηρίας καὶ ὡς ἀσφαλὲς καταφύγιον, ἦτο ὁ λιμὴν τῆς θρησκείας (*portus religionis cunctis semper fidissimus*). Καὶ τοῦτο ὄχι μόνον λόγῳ τῆς μοναστικῆς αὐτοῦ κλίσεως, ἀλλὰ καὶ λόγῳ τῆς ἐλπίδος τῆς ἀπορροεούσης ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου πρὸς βελτίωσιν τῆς καταστάσεως καὶ παγίωσιν τῆς εἰρήνης ἐν τῷ κόσμῳ.

Ἀλλὰ καὶ ὁ λιμὴν τῆς θρησκείας δὲν ἦτο ἄμοιρος, ὡς ἐδείχθη, συνταρακτικῶν ρευμάτων, ἀντιθέσεων, ἐχθροτήτων καὶ αἰρετικῶν διαθέσεων φανερῶν καὶ ὑποκώφων. Διὰ τοῦτο, ὁ ἐνδιατρίβων εἰς θρησκευτικὰς μελέτας πρέπει νὰ ἀναμένῃ τὴν δολιότητα τῶν αἰρετικῶν (*Haeticorum Fraudulentia*), ἥτις ἀπαιτεῖ πολλὴν φροντίδα, προσοχὴν ἐντονωτέραν: *multamcurae et atentio-nis indegeat*. Περιωρισμένος ὁ Βικέντιος ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἐξωτερικῆς ἀνάγκης καὶ τῆς ἐσωτερικῆς διαμάχης τῶν Θεολόγων, γράφει μετὰ πολλῆς προσοχῆς τὰ *Commonitoria* πρὸς ἴδιον καταρτισμὸν καὶ πληροφορίαν τῶν ἐπιγιγνομένων ἐπὶ τῆς ὀρθῆς καὶ ἀπαραλλάκτου Χριστιανικῆς πίστεως⁹.

7. Κ. Μ π ό ν η, Ὁ Ἅγιος Αὐγουστίνος Ἐπίσκοπος Ἰπῶνος, Ἀθῆναι 1964, σελ. 79-81. Adhemar d' Ales, La fortune du «Communitorium», in *Recherches de science religieuse*, τόμος 26, 1936, p. 346-349.

8. Ὡς Ἀντιπελαγιανὸς καὶ Ἀντιημιπελαγιανὸς συγγραφεὺς δύναται νὰ θεωρηθῇ ὁ πολυγραφώτατος θεολόγος Carl Barth, τοῦ ὁποίου αἱ θεολογικαὶ συγγραφαὶ ἐδημιούργησαν τὴν θεολογίαν τῆς Κρίσεως καὶ τὴν Διαλεκτικὴν θεολογίαν, χαρακτηριστικὸν τῆς ὁποίας εἶναι ὄχι τὸσον αἱ γνωσταὶ Προτεσταντικαὶ θέσεις, ὅσον ἡ ἀδυναμία τοῦ ἀνθρώπου νὰ πλησιάσῃ τὸν Θεόν, ἐάν ὁ Θεὸς δὲν ἀπεκάλυπτεν ἑαυτὸν πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου. Κατὰ τὸν Barth δὲν ὑπάρχει δρόμος, ἐφ' οὗ δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ βαδίσῃ, ἵνα συναντηθῇ μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ἡ μόνη ὁδὸς συναντήσεως εἶναι ἡ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, τοὔτέστιν ἡ Ἀποκάλυψις. Βλ. *Contemporary continental Theology* by W. M. Horton, p. 100-102. New York, London, Harpers, 1937.

9. Ἐτερον ἔργον τοῦ Ἱεροῦ Βικεντίου εἶναι τὸ *Objectiones* ἐναντίον τοῦ Prospect, τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν διεσώθη. Ἴδε B. Altaner, *Patrology* Edinburgh-London 1958, σελ. 540.

β) Ἀνάλυσις τῶν θεολογικῶν θέσεων τοῦ ἱεροῦ Βικεντίου.

Ι. Γ ρ α φ ῆ   κ α ι   Π α ρ ά δ ο σ ι ς .

Τὸ θέμα ὅπερ ἐκ πρώτης ὄψεως ἀπασχολεῖ τὸν Ἱερὸν συγγραφέα εἶναι ἡ διατήρησις τῆς ἀληθείας ἐναντι τῆς διαφθορᾶς, ἣν ὑφίστατο ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας λόγῳ τῆς αἰρετικῆς δολιότητος. Πρὸς τοῦτο καταφεύγει εἰς ἀγίους ἀνδρας ζητῶν συμβουλήν. Ἡ δοθεῖσα συμβουλή συνοψίζεται εἰς τὰ ἐξῆς:

Ἡ διάκρισις τῆς Χριστιανικῆς ἀληθείας ἐναντι τῆς αἰρετικῆς ἀπάτης δύναται νὰ φανῇ πρῶτον διὰ τῆς αὐθεντίας τῶν Ἁγίων Γραφῶν και δεύτερον διὰ τῆς παραδόσεως τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας: primo divino legis auctoritate deinde Ecclesiae Catholicae Traditione (Κεφάλαιον 2ον).

Ἡ αὐθεντία τῶν Ἁγίων Γραφῶν εἶναι τὸ ἀδιαμφισβήτητον βᾶθρον, ἐφ' οὗ ἐρείδεται ἡ Ὁρθοδοξία τῆς Χριστιανικῆς πίστεως ἀνέκαθεν, ἀναγνωρίζεται δὲ ὡς τὸ ἀσφαλέστερον κριτήριον ἐξακριβώσεως τῆς θείας αὐτῆς καταγωγῆς και παροχῆς. Δικαίως ὁ Βικέντιος, καλεῖ τὴν Ἁγίαν Γραφήν Νόμον θεῖον, καιτοι ἡ ὀνομασία αὕτη δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ ὡς σμικρύνουσα τὰ ὄρια τῆς Ἁγίας Γραφῆς, διότι ὁ νόμος δὲν ἀποτελεῖ ὠλοκληρωμένην τὴν ἔκτασιν τῶν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ ἀποκαλύψεων τῆς θείας Βουλῆς και Δωρεᾶς. Ὁ Νόμος και οἱ Προφῆται, εἶπεν ὁ Κύριος, ἐκ μιᾶς και μόνης ἐντολῆς ἐξαρθῶνται, τοὔτεστι τῆς ἀγάπης. Ἄλλ' ἡ ἔκτασις και τὸ περιεχόμενον τῆς ἀγάπης δὲν ἐξισοῦται πρὸς τὸν Νόμον ἀλλ' ἐπεκτείνεται μέχρι και αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὸ και ὁ Κύριος εὔρεν αὐτὴν ἐν τῷ Θεῷ και τὸν Θεὸ ἐν αὐτῇ. Ὁ δὲ Μαθητὴς Αὐτοῦ ὠρισε τὸν Θεὸν ὡς ἀγάπην, εἰπὼν «ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν» (Α' Ἰωάν. 4,8).

Ἡ ἀγάπη ὡς νόμος ἀποτελεῖ τῆς Χριστιανικῆς ἀποκαλύψεως τὴν πρακτικὴν ἔκτασιν· διὰ τοῦτο και συγκροτεῖ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ τὴν ζωὴν και τὴν δυναμικὴν ἔκφρασιν, οὔσης Σῶμα Χριστοῦ και συνεχιζούσης ἐπὶ τῆς γῆς τὴν ζωὴν τοῦ Χριστοῦ, τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ και τὴν ἀποστολὴν τοῦ Χριστοῦ. Δι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία ὡς Σῶμα Χριστοῦ και ζῆ και κινεῖται και σκέπτεται.

Και ἡ μὲν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐγκτεται οὐχὶ ἀπλῶς εἰς τὴν παρουσίαν αὐτῆς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅσον εἰς τὸ ἀκατάστρεπτον χαρακτηριστικὸν και τὸ ἀθάνατον βίωμα, ὡς μαρτύριον τῆς διηνεκοῦς ἀνανεώσεως αὐτῆς πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Ἡ κίνησις αὕτη φαίνεται εἰς τὴν συνέχειαν αὐτῆς, τὴν ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ Κυρίου και ἐξικνουμένην ἕως τοῦ ἐπ' ἐσχάτων ἀρτιβαπτίστου πιστοῦ ἀνά τὸν κόσμον, ἐν μέσῳ δυσκολιῶν και ποικίλων διωγμῶν πολυμόρφων, ἀδυνατούντων ὁμως ν' ἀνακόψουν τὴν πορείαν αὐτῆς και νὰ ἐπιβάλουν τέρμα τοῦ Εὐαγγελικοῦ τῆς κηρύγματος. Δι' αὐτὸ παρά τὰς ἔσω διαφωνίας και τὰς ἔξω ἐπιβουλάς ἡ Ἐκκλησία οὐ παύεται εὐαγγελιζομένη τὸν Κύριον αὐτῆς, ὡς Θεὸν και Σωτῆρα τοῦ κόσμου, ὡς ἐλθόντα και διηνεκῶς ἐρχόμενον, ὡς Θεάνθρω-

πον—Αυτρωτήν, ὡς παθόντα καὶ ὑπομένοντα, ὡς θανόντα καὶ ἀναστάντα, ὡς ἡττηθέντα καὶ ὡς διηνεκῶς νικῶντα καὶ ἐπηρεάζοντα τὰ ὄργανα τῆς κακίας, τῆς ἀρνήσεως, τῆς συκοφαντίας καὶ ἀδιαφορίας, τὰ δρῶντα ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς παρεμβολῆς τοῦ Λαοῦ τοῦ Θεοῦ.

Ὡς πρὸς τὴν σκέψιν τῆς Ἐκκλησίας τί δύναται τις νὰ εἴπῃ; Ἡ Ἐκκλησία σκέπτεται καὶ συνεχίζει τὸν Κύριον αὐτῆς διδάσκοντα. Δι' αὐτὸ ἐρμηνεύει μόνῃ αὐτῇ αὐθεντικῶς τὸ Εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ φυλάσσει τὴν παρακαταθήκην, ἣν ἐδώρῃσαντο αὐτῇ πρὸς τήρησιν ὁ θεὸς Ἀρχηγὸς αὐτῆς. Ἡ σκέψις τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι ἀπλῶς ἡ πίστις αὐτῆς, ὅσον ἡ ἔκφρασις τῆς πίστεως ταύτης καὶ τὰ νοήματα δι' ὧν αὐτὴ ἐρμηνεύει τὴν παρακαταθήκην τῆς χάριτος, τούτέστι τὴν δωρεάν, ἣν ἐχαρίσατο αὐτῇ ὁ Κύριος. Ἡ σκέψις τῆς Ἐκκλησίας εὐρηται καὶ ἐν τῇ ἀναμνήσει τῶν ἀληθειῶν διὰ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, ἅστινας μετέδωκεν εἰς αὐτὴν ὁ Χριστὸς (Ἰωάν. 16,13-15). Διὰ τοῦτο σκέψις καὶ ἀνάμνησις συγκροτοῦν τὰ νοήματα τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ζῶντος σώματος, ἐξασκούντος καὶ συνεχίζοντος τὴν σωτηριώδη, τὴν διδακτικὴν καὶ ποιμαντικὴν ἀποστολὴν τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

Ποῖον λοιπὸν ἄλλο ὄργανον θὰ ἦτο κατάλληλον νὰ πιστοποιήσῃ τῆς χριστιανικῆς πίστεως τὴν ἀκεραιότητα εἰ μὴ ἡ Ἐκκλησία; Δι' αὐτὸ καὶ ὁ ἅγιος Βικέντιος εἰς τὴν αὐθεντιαν αὐτῆς εὐρίσκει τὸν γνώμονα, διὰ τοῦ ὁποίου διαφαίνεται ἡ ἀλήθεια τῆς πίστεως καὶ ἐκτίθεται ἡ διαβρωτικὴ δολιότης τῶν ὀργάνων τῆς πλάνης καὶ τῆς παρερμηνείας.

Ἄλλως τε τί εἶναι ὁ Νόμος καὶ ἡ Γραφή; Δὲν εἶναι νόημα τῆς Ἐκκλησίας; Ποῖοι οἱ γράψαντες τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου τούτου; Δὲν εἶναι οἱ Θεοδίδακτοι Προφῆται καὶ Ἀπόστολοι, οἱ ἀποτελέσαντες τοὺς προδρόμους οἱ μὲν καὶ τὰ μέλη οἱ δὲ τοῦ Σώματος τῆς Ἐκκλησίας; Ἡ Γραφὴ δὲν ἐρρίφθη ὡς τὰ παλλάδια τῶν μυθογράφων ἐκ τῶν ἄνω ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐγράφη ἐπὶ τῆς γῆς ὑπ' ἀνθρώπων τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ἐπιστασίας τοῦ Ἀγίου Πνεύματος. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι τοῦ Θεοῦ χρηματίσαντες ὑπέρτατοι τῆς θείας βουλῆς, ὡς ἡ Θεοτόκος Μαρία, οἱ Εὐαγγελισταί, οἱ Πατέρες, ἐπελέγησαν παρὰ Θεοῦ, ὡς οἱ Προφῆται καὶ παρὰ τοῦ Ἐνσαρκωθέντος Υἱοῦ Αὐτοῦ, ὡς οἱ Ἀπόστολοι, ἅπαντες θεωρούμενοι μέλη τῆς Ἐκκλησίας τῶν πρωτογόνων καὶ καρπὸς τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, ἐν τῷ σχεδίῳ τοῦ Δημιουργοῦ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ θεειμένοι. Διὰ τοῦτο ἡ αὐθεντία τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ διακρίσει τῆς Ὀρθοδοξίας περὶ τὴν πίστιν ἀπὸ τῆς κακοδοξίας καὶ τῆς κενοφωνίας τῆς πλάνης εἶναι, ὡς ἀνέκαθεν ἐθεωρήθη καὶ πρέπει νὰ παραμένῃ ἀδιαμφισβήτητος, γνώμων καὶ κανὼν, δυνάμενος νὰ ἐρμηνεύῃ ὀρθῶς καὶ ἀλαθῆτως τὰ ἑαυτῆς νοήματα, τὰ θεία ἐπιστασία γραφέντα καὶ ἀποτελέσαντα τὸν θεῖον νόμον, τούτέστι τὴν Ἀγίαν Γραφήν¹⁰.

10. Μητροπολίτου Ἐλαίας Ἀθηνῶν γόρου, Ἡ Παράδοσις καὶ αἱ Παραδόσεις, ἐν «Θεολογία», Ἀθῆναι 1963, τ. 34ος, σ. 42-59.

Εἶναι ἐπομένως ἀπότοκον τῆς ἱστορικῆς ὑπάρξεως τῆς Ἐκκλησίας τὸ γεγονός ὅτι ἡ Γραφή και ἡ Παράδοσις ἀποτελοῦν ἀπαύγασμα τῆς ἐν Χριστῷ Ἀποκαλύψεως, τῆς μοναδικῆς ταύτης πηγῆς, τῆς ἀενάως βρουούσης φῶς και ζωῆν και ἀλήθειαν πρὸς σωτηρίαν τοῦ κόσμου. Διὰ τοῦτο ἡ γνώμη, καθ' ἣν τεχνικῆ μᾶλλον ἢ οὐσιώδης δέον νὰ ἐκλαμβάνηται ἡ διάκρισις Παραδόσεως και Γραφῆς, εὐσταθεῖ, διότι ἡ Γραφή ἀποτελεῖ τὴν γραπτὴν διατύπωσιν τῶν νοημάτων τοῦ Χριστοῦ και τῆς Ἐκκλησίας τῆς συνεχιζούσης Αὐτὸν ἐπὶ γῆς, ἡ δὲ Παράδοσις τὴν ἔμπρακτον ἐφαρμογὴν τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς ὑποδηλοῖ και τὴν μέθοδον δι' ἧς ἐρμηνεύονται τὰ γραπτὰ νοήματα, τοῦτέστιν ἡ Ἀγία Γραφή.

II. Τὸ ζήτημα τῆς Αὐθεντίας.

Πῶς εἶναι δυνατὸν λοιπὸν ν' ἀγνοηθῇ ἡ Παράδοσις τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ εὐρέσει τοῦ ἀγνοῦ και ἀσπίλου και ἀνοθεύτου χαρακτῆρος τῆς Χριστιανικῆς πίστεως ἄνευ ἐπακολούθων, ἀνατρεπόντων τὴν βάσιν τῆς πίστεως και ὁμογνωμίας και ἐνότητος, ἐπιφερόντων σύγχυσις, διάτμησις και ἐξουθένωσιν τῆς Ἐκκλησίας και τῶν νοημάτων Αὐτῆς;

Ἄλλ' ἐπικαλούμενος τὴν αὐθεντίαν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Παραδόσεως ὁ ἅγιος Βικέντιος δὲν ἀναγνωρίζει δικαίωμα, εἰς οὐδεμίαν τοπικὴν Ἐκκλησίαν, οὔτε και εἰς κατέχουσαν Ἀποστολικὴν ἔδραν, ἀπολύτου διαχειρίσεως τοῦ μυστηρίου τούτου τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς. Καίτοι εὐρίσκετο ἐν τῇ Δύσει, δι' αὐτὸν ἡ Ρώμη δὲν ἀποτελεῖ, ὡς διὰ τὸν ἅγιον Εἰρηναῖον, τὸ κέντρον τῆς αὐθεντίας. Δι' αὐτὸ δὲν καταφεύγει εἰς αὐτήν, ἕνα εὔρη τὴν ἀκεραιότητα και τὴν Ὁρθοδοξίαν τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, ἀλλ' εἰς ἄνδρας ἁγίους, ἔχοντας τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν και διακρινομένους «διὰ τὴν περὶ τὰ δόγματα γνώσιν αὐτῶν» (a sanctitate et doctrine prae stantibus viris).

Τὴν πίστιν ταύτην, ὡς μυστήριον κεκτημένον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, ὑπερήσπισαν οἱ ὁμολογηταί, οἱ κήρυκες οὗτοι τοῦ συνόλου τῆς πίστεως, οὐχὶ δὲ τὴν πίστιν γεωγραφικοῦ τινος τομέως τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Βικέντιος ἀναφέρει τὴν ὀλοκληρωμένην πίστιν ταύτην τῶν ὁμολογητῶν εἰς τὸ ΣΤ' κεφάλαιον. Ὅπως τὸ Ἐπισκοπᾶτον εἶναι ἡ ὀλοκληρωμένη σύνθεσις τῆς διαδοχῆς τοῦ Πέτρου και πάντων τῶν Ἀποστόλων, τῆς ὁποίας ἐν μέτρου πληρότητι μετέχει ἕκαστος Ἐπίσκοπος κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ ἁγίου Κυπριανοῦ, τοιουτοτρόπως και τῆς ὀλοκληρίας τῆς πίστεως μετέχουν πᾶσαι αἱ ἐπὶ μέρους Ἐκκλησίαι ἐν μέτρου πληρότητι. Οὐδεμία Ἐκκλησία ἐπομένως τοπικὴ θὰ ἠδύνατο νὰ διεκδικῆσῃ αὐθεντίαν ἐν τῇ πίστει, ἔστω και ἂν αὕτη εἶναι Ἀποστολικὴ Ἐδρα, διότι τῆς αὐτῆς πίστεως κατὰ μέτρον πλήρους ὀλοκληρίας μετέχουν πᾶσαι αἱ Ἐκκλησίαι. Λόγω ἀκριβῶς τῆς ὀλοκληρίας ταύτης τῆς πίστεως, ἡτις ἐνώνει τὰς ἐπὶ μέρους Ἐκκλησίας εἰς ἕνα σύνολον, καλεῖται ἐκάστη Ἐκκλησία Καθολικὴ. Ὁ ὅρος ἐπομένως οὗτος δὲν ἐξισοῦται ἀπλῶς μετὰ τὸ πλάτος τῆς

λέξεως «παγκοσμιότης» (Universalitas). Ἴνα ἐννοηθῆ ὁ ὅρος καλλίτερον θά ἔδει νά συγκριθῆ πρὸς τὴν κατηγορίαν τὴν γνωστὴν ὡς «καθ' ὄλον» τοῦ Ἀριστοτέλους¹¹. Ἐκ τῶν δύο τούτων λέξεων προέρχεται ἡ λέξις «καθολικός», σημαίνουσα σχέσιν τοῦ μέρους πρὸς τὸ ὄλον ἢ κατὰ τὸ ὄλον. Ἡ κατὰ τὸ ὄλον ἐπομένως διδάσκουσα τὴν πληρότητα τῆς πίστεως καὶ ἐν συμφωνίᾳ πρὸς τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας εὐρισκομένη τοπικὴ τις Ἐκκλησία δύναται νά θεωρηθῆ καθολικὴ. Τοῦτο παρουσιάζει καὶ τὴν ἀναγνωριζομένην ταυτότητα τοῦ ὅρου «Ὁρθόδοξος» καὶ «Καθολικὴ».

Ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου δύναται τις νά συμπεράνῃ ὅτι ὑποκειμενικαὶ μᾶλλον ἢ γενικαὶ ἦσαν αἱ ἀντιλήψεις περὶ τῆς αὐθεντίας τῆς Ρωμαϊκῆς ἑδρας ἐν τῇ Δύσει ὡς κριτηρίου τῆς πίστεως. Τὸ καθολικὸν κριτήριον τῆς ἀκεραιότητος τῆς πίστεως ἀνεγνωρίζετο ὡς ὑπάρχον ἐν τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, τῇ ἐρμηνευοσῆ τὴν Ἀγίαν Γραφήν, ὡς περιέχουσιν τὰ νοήματα αὐτῆς, διὰ τῶν Οἰκουμενικῶν καὶ Τοπικῶν Συνόδων διακοινομένη.

Ἐν τῇ Δύσει, ὡς ἐλέχθη, μία μόνον Ἀποστολικὴ ἑδρα ὑπῆρχεν, ἡ τῆς Ρώμης. Διὰ τοῦτο ὁ σεβασμὸς τῶν Ἐπισκόπων καὶ τῶν χριστιανῶν τῆς Δύσεως ἀνέκαθεν ἐξεδηλοῦτο πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον αὐτῆς, ὡς συνδεδεμένον μὲ τὴν Ἀποστολικὴν Παράδοσιν. Ἐνδεικτικὸν τούτου εἶναι ὄχι μόνον τοῦ Ἀγίου Εἰρηναίου ἡ γνωστὴ πρὸς τοὺς Δυτικούς Χριστιανούς ὑπόδειξις, ὅτι πρέπει νά ἀποβλέπουν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης¹², ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν τῇ Δ' Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ (451) ἀκουσθεῖσα ἀναγνώρισις καὶ παραδοχὴ τῶν θέσεων τοῦ Τόμου τοῦ Πάπα Ρώμης ἀγίου Λέοντος, ὡς τῆς φωνῆς καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Πέτρου: «Πέτρος διὰ Λέοντος ταῦτα ἐξεφώνησε... Λέων καὶ Κύριλλος ὁμοίως ἐδίδαξαν»¹³. Πλὴν ὁ σεβασμὸς οὗτος δὲν ἐπεξετεινέτο εἰς τὰ διοικητικὰ ζητήματα, ὡς ἐπεχείρησαν νά δείξουν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Πάπα εἰς τὴν Γ' καὶ Δ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, γενόμενοι ἀκουστοὶ μᾶλλον μετὰ θυμηδίας. Καὶ τοῦτο διότι οἱ Ἐπίσκοποι ἀνέκαθεν, ὡς καὶ οἱ Ἀπόστολοι, ἦσαν ἀνεξάρτητοι ἀλλήλων. Ἐκυβέρνων πνευματικῶς τὸ ποίμνιόν των ἐπὶ τῇ βάσει τῆς χριστιανικῆς Παραδόσεως, διατηροῦντες τὸν σύνδεσμον τῆς ἐνότητος ἐν τῇ πίστει μετὰ τῶν ἄλλων Ἐπισκόπων.

Ἀργότερον οἱ Ἐπίσκοποι τῶν μεγάλων πόλεων, τῶν γνωστῶν ὡς Μητροπόλεων, ἐχειροτόνουν Ἐπισκόπους, οἵτινες ὑπετάσσοντο μὲν διοικητικῶς εἰς τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Μητροπόλεως, τὸν ὀνομασθέντα καὶ Μητροπολίτην,

11. Aristotle, by Werner Jaeger, Oxford Clarendon Press 1955, σ. 41-49. Ἡθικὰ Νικομάχεια, Βιβλ. Α', κεφ. 6.

12. Ἴδε Migne, P.G. 7, 849. The New Papal Credo and Orthodox Catholic relations, by Archbishop Athénagoras of Thyateira and Great Britain, London 1969, σ. 11.

13. Χρυσ. Παπαδοπούλου, Τὸ πρωτεῖον τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης, Ἀθῆναι 1950, σ. 36. Migne, P.L. 54, 755-782.

ἢ Ἀρχιεπίσκοπον, ἢ Πατριάρχην, ἀνῆκον ὅμως εἰς τὸ σῶμα τῶν Ἐπισκόπων και ἀπέλαυον τῆς αὐτῆς μετὰ τῶν ἄλλων τιμῆς και ἀθθεντίας.

Ἴδου ἐν προκειμένῳ ἡ μαρτυρία τοῦ Ἀγίου Κυπριανοῦ: «Εἰς τὸ ἐν Ἐπισκοπᾶτον ἕκαστος Ἐπίσκοπος ἔχει μέρος ἐν πληρότητι»¹⁴. Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ὁ ἴδιος ἅγιος, γράφων πρὸς τὸν Πάπαν Στέφανον τῆς Ρώμης, ἀναφέρει τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικὰ διὰ τοὺς Ἐπισκόπους τοὺς εἰς αὐτὸν ὑπαγομένους: «Διατηρῶ τὸν σύνδεσμον τῆς εἰρήνης και ὁμονοίας μετὰ τῶν συναδέλφων μου»¹⁵. Τοὺς συναδέλφους τοῦ Ἐπισκόπου ἐκάλει εἰς Σύνοδον ἐν Καρθαγένῃ, ἀποδεικνύων και διὰ τούτου εἰς τὸν Στέφανον, ὅτι δὲν ἐπιβάλλει εἰς τοὺς Ἐπισκόπους τὴν ἀθθεντίαν του! «Δὲν νομίζω ἑμαυτὸν Ἐπίσκοπον τῶν Ἐπισκόπων»¹⁶.

Εἰρήσθω ἐν παρόδῳ ὅτι δὲν ὑπῆρξε ποτὲ τοιαύτη τάσις ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ ἀναγνωρίσεως Ἐπισκόπου τινὸς ὡς Ἐπισκόπου τῶν Ἐπισκόπων, ἐκτὸς ἐν Ἀμερικῇ, ὅπου ὁ Ἀρχιεπίσκοπος φαίνεται ἀγνοῶν ἢ ὑπερθέτων τὴν κανονικὴν αὐτοῦ θέσιν, ὡς πρώτου ἐν ἴσοις, ὑπέγραψεν ἐπιστολὰς πρὸς τοὺς βοηθοὺς Ἐπισκόπους κατὰ τρόπον ἀήθη, «ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ὑμῶν». Ὅπως τούναντίον ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθηναγόρας, ὡς και οἱ πρὸ αὐτοῦ, και ὁ μετ' αὐτὸν ὑποφαίνεται ἐν ταῖς πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους ἐπιστολαῖς «ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός», και ὄχι «ὁ Πατριάρχης ὑμῶν».

Αἰ μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Ρώμης σχέσεις τοῦ Κυπριανοῦ ὡς και τοῦ Φιρμιλιανοῦ ἀποδεικνύουν ἐκτὸς τῶν ἄλλων ὅτι ἦτο ἀγνωστον ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ τὸ νεώτερον σχῆμα, τὸ ἀναφανέν ἐν τῇ Δύσει, καθ' ὃ ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης ἐξουσιάζει τῶν Ἐπισκόπων, ὡς Ἐπίσκοπος αὐτῶν. Ὁ Βικέντιος γράφει διὰ τὸν Πάπαν Στέφανον ὅτι θὰ «ἔδει νὰ ὑπερτερῆσῃ τῶν ἄλλων Ἐπισκόπων

14. «Episcopatus unus cujus a singulis in solidum pars tenetur» Ἐπιστολὴ 72.

15. «Salvo inter collegas pacis a concordiae vinculo». Ἐνθ' ἀνωτέρω. Ἡ Σύνοδος, τὴν ὁποίαν συνεκάλεσεν ὁ Κυπριανὸς ἐν Καρθαγένῃ τὸ 258, συνεζήτησε τὸ θέμα τοῦ ἀναβαπτισμοῦ τῶν αἰρετικῶν και τῶν σχισματικῶν, ἐφ' οὗ ὁ Κυπριανὸς και οἱ περὶ αὐτὸν συνεφώνουν, ὁ δὲ Πάπας Στέφανος διεφώνει. Δι' αὐτὸ διέκοψε τὴν κοινωνίαν μετὰ τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἀφρικῆς. Λόγῳ ἀκριβῶς τῆς στάσεως ταύτης ὁ Κυπριανὸς, ὡς Πρόεδρος τῆς Συνόδου, ἐν τῇ εἰσηγητικῇ ὁμιλίᾳ του κατέκρινε τὸν Στέφανον, ὡς ἀποφασίσαντα νὰ κρίνῃ τοὺς ἀδελφούς του Ἐπισκόπους. Καίτοι ἡ θέσις τοῦ Στεφάνου ἦτο ἡ ὀρθή, ὅμως ἐκεῖνο ποῦ παρατηρεῖ τις εἶναι ἡ ἄρνησις τοῦ Κυπριανοῦ και τῶν μελῶν τῆς Συνόδου ν' ἀναγνωρίσουν εἰς τὸν Ρώμης δικαίωματα ἐπεμβάσεως εἰς διοικητικὰ ζητήματα, καιτοι ταῦτα ἤπτοντο τῆς πίστεως. Καίτοι ἡ μερὶς τοῦ Κυπριανοῦ διεφώνει πρὸς τὴν Καθολικὴν ἄποψιν περὶ ἀναβαπτισμοῦ τῶν αἰρετικῶν και σχισματικῶν, ὅμως δὲν ἐπέτρεψεν εἰς ἑαυτοὺς νὰ χωρήσουν τοῦ σώματος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ὡς οἱ Δονατισταί. Οὗτοι, καυχώμενοι ὅτι μετ' αὐτῶν συνεφώνει ὁ Κυπριανὸς, ἀνεβάπτισον Σχισματικούς και Αἰρετικούς και Καθολικούς. Δι' αὐτὸ χαρακτηρίζει τὴν πράξιν των ταύτην ὁ ἅγιος Αὐγουστῖνος πλάνην διαβολικὴν. De Baptismo, κεφ. 121.

16. «Nec enim quisquam nostrum episcopum se episcoporum constituit», ἐνθ' ἀνωτέρω.

εἰς ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν πίστιν, ὡς ὑπερέχει τῶν ἄλλων εἰς τὴν ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐθεντίαν»¹⁷. Τοιούτου εἴδους περιγραφή εἶναι εὐκόλον νὰ χρησιμοποιοηθῇ πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς ἐπὶ τῶν ἄλλων Ἐπισκόπων διοικητικῆς ἐξουσίας τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Ρώμης. Ἄλλ' ὁ ἅγιος Βικέντιος δὲν ἐννοεῖ τοιούτου εἴδους δικαίωμα. Ἐκεῖνο ποῦ ἐννοεῖ εἶναι· α) τὴν πνευματικὴν ὑπεροχὴν, ὡς ἐκ τῆς ἕδρας αὐτοῦ, οὔσης Ἀποστολικῆς, τιμηθείσης διὰ τοῦ μαρτυρίου τῶν δύο κορυφαίων Ἀποστόλων· β) τὴν θέσιν τῆς πόλεως ὡς πρωτεύουσας τοῦ κράτους καὶ δι' αὐτὸ τιμωμένης καὶ γ) τὴν ἔκφρασιν τιμῆς πρὸς τὴν πρωτεύουσαν ὑπὸ τῆς Δευτέρας Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἣτις «διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν» ἀνεγνώρισεν εἰς τὴν Νέαν Ρώμην τιμὴν ἴσην πρὸς τὴν τῆς Πρεσβυτέρας¹⁸.

Ἐπὶ πλεόν Ἀποστολικαὶ Ἐκκλησίαι δὲν ἐκαλοῦντο μόνον αἱ ἰδρυθεῖσαι ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων, ἀλλ' ὀλόκληρος ἡ Ἐκκλησία ἐκαλεῖτο ἀνάκθεν Ἀποστολική. Ὡς παρατηρεῖ ὁ Τερτυλλιανός, Ἀποστολικαὶ ἐκαλοῦντο αἱ Ἐκκλησίαι αἱ φυλάσσουσαι τὴν πίστιν τῶν Ἀποστόλων: «ὀρῶμεν εἰς τὰς Ἀποστολικὰς Ἐκκλησίας, ὅπου αἱ ἕδραι τῶν Ἀποστόλων εὐρίσκονται εἰσέτι εἰς τὰς θέσεις αὐτῶν. Εὐρίσκεισαι εἰς τὴν Ἀχαΐαν, τότε ἔχεις ἐκεῖ τὴν Κόρινθον. Ἐὰν εἶσαι μακρὰν ἐν Μακεδονίᾳ, τότε ἔχεις τοὺς Φιλίππους καὶ τὴν Θεσσαλονίκην. Ἐὰν δύνασαι νὰ μεταβῆς εἰς τὴν Ἀσίαν, τότε ἔχεις ἐκεῖ τὴν Ἐφεσον. Ἐὰν θὰ φθάσης εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἔχεις ἐκεῖ τὴν Ρώμην, ἡ αὐθεντία τῆς ὁποίας εἶναι πρόχειρος δι' ἡμᾶς τοὺς ἐν Ἀφρικῇ»¹⁹.

Αἱ Ἀποστολικαὶ ἐπομένως ἕδραι εὐρίσκονται διὰ τὸν Τερτυλλιανὸν εἰς ἴσην μαῖραν, διότι δὲν εἶχεν ἀκόμη παρουσιασθῆ ἡ θεωρία τῆς ὑπεροχῆς ἐν τῇ αὐθεντίᾳ τῆς Ρωμαϊκῆς ὑπὲρ τὰς ἄλλας Ἀποστολικὰς ἕδρας, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ τοῦ Χριστοῦ: «οὐχ οὕτως ἔσται ἐν ὑμῖν» (Μαρκ. 10,43).

Δι' αὐτὸ παρατηρεῖ καὶ πάλιν ὁ Τερτυλλιανός: «ἐπ' αὐτῆς τῆς πίστεως τῶν Ἀποστόλων δοκιμάζομεν ὅλας ἐκεῖνας τὰς Ἐκκλησίας τὰς ἰδρυθείσας καὶ καθ' ἡμέραν ἰδρυόμενας, καίτοι οὐχὶ ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων ἢ ὑπὸ Ἀποστολικῶν ἀνδρῶν, πλὴν ὅμως ἐπειδὴ συνταυτίζουσι τὴν πίστιν αὐτῶν μετὰ τῶν Ἀποστόλων, δι' αὐτὸ θεωροῦνται ὡς αἱ πρῶται Ἐκκλησίαι, αἱ ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων θεμελιωθεῖσαι»²⁰.

Ἐπομένως, πᾶσαι αἱ κατὰ τόπους Ἐκκλησίαι αἱ φυλάσσουσαι τὴν πί-

17. Dignum, ut opinor existimans, si reliquos omnes tantum fidei devotione vinceret, quantum loci auctoritate superabat. Commonitoria, κεφ. 6ον.

18. Νεωτάτην ὁρθὴν τοποθέτησιν τοῦ ζητήματος εὐχαρίστως ἀνεγνώσαμεν εἰς τὴν Agreed Declaration ἐπὶ τῆς Αὐθεντίας, προὐδὸν τῆς ἐπὶ τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Διεθνούς Ἐπιτροπῆς διορισθείσης ὑπὸ τοῦ Πάπα Παύλου καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας, ἐκδοθείσης τὴν 27ην Ἰανουαρίου 1977. Ἴδε «One in Christ» 1977, 1-2.

19. Tertullianus, De prescriptione, κεφ. 36.

20. De prescriptione, κεφ. 32.

στιν ὡς οἱ Ἀπόστολοι ἐδίδαξαν καὶ ἔζησαν αὐτὴν, συγκροτοῦν τὴν Ἐκκλησίαν, ἣτις κατέχει καὶ δύναται νὰ ἐξασκῇ τὴν αὐθεντίαν τῆς ἐρμηνείας τῆς Χριστιανικῆς πίστεως.

Ποία ἡ ἀνάγκη τῆς αὐθεντίας; Δὲν εἶναι ἡ Γραφή αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἐπαρκὴς καὶ πλήρης, ὥστε ἡ ἀπὸ μέρους τῆς Ἐκκλησίας κατανόησις αὐτῆς καὶ διερμηνεία νὰ περιτευῆ; Τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἀπὸ τὰ βᾶθη τοῦ χριστιανικοῦ βίου ἐκπεμπόμενον ἀκούεται πολλάκις καὶ σήμερον ἐπαναλαμβάνομενον ἰδίως ὑπὸ Διαμαρτυρομένων Χριστιανῶν. Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ Διαμαρτυρόμενοι στραφέντες πρὸς τὸ παράγωγον, τὰ νοήματα τῆς Ἐκκλησίας, τὴν *intelligentia* αὐτῆς, δηλαδὴ τὴν Γραφήν, ἠρνήθησαν τὴν παραγαγοῦσαν αὐτὰ πηγὴν, τουτέστι τὴν Ἐκκλησίαν, οὐχὶ ἀμέσως, ἀλλ' ἐμμέσως. Ὡς ἐκ τούτου διεχώρισαν μεταξὺ Γραφῆς καὶ Παραδόσεως τοσοῦτον, ὥστε νὰ θεωρῆται ἡ μία ὡς ἀφισταμένη τῆς ἄλλης ὅσον ἡ πραγματικότης τῆς φαντασίας, ὅσον ἡ ἀλήθεια ἀπέχει τοῦ μύθου καὶ τὰ θεῖα τῶν ἀνθρωπίνων ἐνταλμάτων.

Ἄλλ' ἰδοὺ ἡ ἀπάντησις, προσφερομένη ἀπὸ τὰ βᾶθη τῆς Χριστιανικῆς ἀρχαιότητος διὰ τοῦ ἔργου τοῦ ἁγίου Βικεντίου. Οὗτος τονίζει ὅτι «ἡ Ἁγία Γραφή, ὡς ἐκ τοῦ ὕψους αὐτῆς, δὲν ἐννοεῖται ὑφ' ὄλων κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον: *Scripturam sacram pro ipsa sua altitudine nonque eodemque sensu universi accipiunt* (κεφ. 2ον). Δι' αὐτό, τονίζει ὁ ἱερός συγγραφεύς, λόγῳ τῶν πολλῶν παρανοήσεων, ἐκφραθεισῶν ὑπὸ πολλῶν αἵρεσιάρχων, εἶναι ἀνάγκη ἡ γραμμὴ τῆς ἐρμηνείας τῶν Προφητικῶν καὶ Ἀποστολικῶν Γραφῶν νὰ χαρακτηθῇ συμφώνως πρὸς τὸν κανόνα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς καὶ καθολικῆς κατανόησεως αὐτῶν: *Necesse est propter tantos tam varii erroris anfractus ut propheticae et apostolicae interpretationis linea secundum Ecclesiastici et Catholici sensis normam dirigatur* (κεφάλ. 2ον).

Ἐν συνεχείᾳ ἐκτίθεται τὸ γνωστὸν ἀξίωμα τοῦ Βικεντίου, ὁ διηνεκῶς ἐπαναλαμβάνομενος κανὼν αὐτοῦ, κατὰ τὸν ὅποιον ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία πρέπει νὰ λαμβάνη φροντίδα καὶ νὰ κρατῇ αὐτὸ τοῦτο «ὅπερ ἐπιστεύθη πανταχοῦ, πάντοτε καὶ παρὰ πάντων»: «*In ipsa Catholica Ecclesia magnopere curandum est, ut id teneamus quod ubique quod semper quod ab omnibus creditum est*» (κεφ. 2ον).

Εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ «πανταχοῦ» τοποθετεῖ ὁ Βικέντιος τὴν παγκοσμιότητα (*Universalitas*) τῆς πίστεως, εἰς τὸ «πάντοτε» τοποθετεῖ τὴν ἀρχαιότητα τῆς πίστεως (*Antiquitas*) εἰς δὲ τὰ «παρὰ πάντων» τοποθετεῖ τὸ σύγγνωμον ἢ τὴν συμφωνίαν (*Consensio*).

Τὰ τρία ταῦτα χαρακτηριστικὰ ἐθεωρήθησαν βᾶθρα καὶ στοιχεῖα ἀπαραίτητα τῆς γνησιότητος τῆς πίστεως, διαμορφουμένης ἐν τῇ δογματικῇ διδασκαλίᾳ τῆς Ἐκκλησίας, περιφρουρουμένης ἀπὸ τῆς πλάνης, τῆς νοθείας καὶ τῆς δολιότητος τῶν ἐκπροσωποῦντων τὴν καινοφωνίαν τῶν ὑποκειμενικῶν ἐρμη-

νειῶν πάσης ἐποχῆς. Τὰ δόγματα, ἐπομένως, διὰ νὰ εἶναι τῆς Χριστιανικῆς πίστεως ἔκφρασις ἀκεραία καὶ ἀληθῆς καὶ γνησίως εὐαγγελική, πρέπει νὰ φέρουν τὴν τριπλῆν σφραγίδα τῆς καθολικότητος, τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῆς συμφωνίας, τοῦ συγγνώμου, ἕπερ παρουσιάζει τὴν συνειδήσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς ὀδηγουμένης ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν τῇ ὀρθῇ ἐρμηνείᾳ τῆς ἀληθοῦς πίστεως πρὸς σωτηρίαν τοῦ Λαοῦ τοῦ Θεοῦ.

III. Κριτικὴ τοῦ Κανόνος τοῦ Βικεντίου.

Οἱ μελετηταὶ τοῦ Κανόνος τοῦ Βικεντίου παρουσίασαν ἀπόψεις, αἱ ὁποῖαι χρήζουσι ἐξετάσεως πρὸς κατανόησιν αὐτοῦ τούτου τοῦ Κανόνος, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν τῇ συνειδήσει τῆς Ἐκκλησίας φυλαττομένης δλοκληρίας τῆς πίστεως καὶ τῆς κατ' ἄτομον ὑπὸ χριστιανῶν θεολόγων καὶ τινων τῶν ἁγίων Πατέρων γνωμολογίας ἐπὶ τινων θεμάτων συνδεομένων πρὸς τὰ δόγματα.

Πρῶτον προσάγεται τὸ ζήτημα τῆς ἐννοίας τοῦ «Semper», τοῦ «πάντοτε», τῆς «ἀρχαιότητος», τουτέστι ἐνὸς ἐκάστου τῶν στοιχείων τῆς δογματικῆς διδασκαλίας. Δεύτερον ἔρχεται τὸ ζήτημα τοῦ «Ubi» τουτέστι τοῦ «πανταχοῦ», τῆς «παγκοσμιότητος» τῶν περὶ τὴν Χριστιανικὴν πίστιν δογμάτων. Τρίτον ἔρχεται τὸ ζήτημα τοῦ «Ab Omnibus», τῆς «συμφωνίας» ὑπὸ πάντων ἐπὶ τοῦ περιεχομένου καὶ τῆς ἐκφράσεως τῶν δογμάτων τῆς πίστεως. Ἐν ἑκάστῳ τῶν θεμάτων τούτων παρουσιάζει ἡ κριτικὴ, ὡς δυνάμενον νὰ σχετισθῇ μετ' ἀντινομῶν, τινὲς τῶν ὁποίων θὰ ἐκτεθοῦν κατωτέρω.

Καὶ ἰδοὺ τὸ ζήτημα τοῦ «πάντοτε». Τί σημαίνει τοῦτο; Σημαίνει ταυτότητα διδασκαλίας εἰς κάθε ἔτος καὶ εἰς κάθε αἰῶνα τῆς Χριστιανικῆς περιόδου; Τί σημαίνει «πανταχοῦ»; Περιλαμβάνει τοῦτο κάθε γωνίαν χώρας ἢ κάθε Ἐπισκοπὴν; Καὶ τρίτον τὸ «παρὰ πάντων». Ποῖοι περιλαμβάνονται εἰς τοὺς πάντας; Περιέχεται εἰς αὐτοὺς ἡ μαρτυρία ἐνὸς ἐκάστου κατ' ἄτομον ἐκ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Συγγραφέων γενικῶς τῆς Χριστιανικῆς Γραμματείας; Ἡ ἀπάντησις εἰς τὰ ἐρωτήματα ταῦτα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀγνοήσῃ τὰ ἱστορικὰ δεδομένα, δυνάμει τῶν ὁποίων τὸ «Semper», τὸ «Ubique» καὶ τὸ «Ab omnibus greditum est» τοῦ Κανόνος τοῦ Βικεντίου εἶναι δυνατόν νὰ ἐξετασθοῦν.

Καὶ προσάγεται ὡς παράδειγμα τὸ ζήτημα τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Τὸ δόγμα τοῦτο δὲν ἦτο ἐξ Ἰσου ἀντιληπτὸν πάντοτε καὶ πανταχοῦ καὶ παρὰ πάντων, καθ' οἷον τρόπον καθώρισαν αὐτὸ αἱ πρῶται δύο Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι. Ὁ John Cardinal Newman παρατηρεῖ εἰς τὸ γνωστὸν βιβλίον του «Ἀνάπτυξις τῆς Χριστιανικῆς Διδασκαλίας»: «Δὲν βλέπω ἐν ποίᾳ ἐννοίᾳ δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ὑπῆρχεν ὁμογνωμία τῶν ἀρχαίων θεολόγων»²¹. Εἰς τὸ ζήτημα τοῦ

21. John Cardinal Newman, An essay on the development of Christian doctrine, «Image Books» 1960, p. 39-42.

Τριαδικοῦ Θεοῦ και τοῦ ὁμοουσίου και τῆς ἀϊδιότητος Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα, ἀναμφιβόλως δὲν ὑπῆρχεν ὁμογνωμία. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι τὸ «πάντοτε» τοῦ Βικεντείου Κανόνος ἀνατρέπεται. Καὶ τοῦτο διότι ἡ Ἐκκλησία δὲν ἐξισοῦται μὲ μίαν ὁμάδα και ἡ γνωμολογία αὐτῆς δὲν ἐξαντλεῖται μῆτε περικλείεται εἰς ὅσας ἀτομικὰς ἢ ὑποκειμενικὰς γνώμας ἐξέφρασαν οἱ χριστιανοὶ διανοοῦμενοι. Τὸ «πάντοτε» ἐπομένως δὲν προϋποθέτει τὸν Κανόνα τοῦ Βικεντίου ὡς μέτρον μαθηματικῆς ἀκριβείας, ἐν τῷ καθορισμῷ τῆς χρονικῆς τῶν δογμάτων ἐμφανίσεως²². Τοῦτο ἐκλαμβάνεται μᾶλλον μεταφορικῶς. Διότι ἡ συνειδήσις τῆς Ἐκκλησίας μένει ἀμετάβλητος, ἐφ' ὅσον ἡ Ἀποκάλυψις, τῆς ὁποίας στῦλος και ἐδραῖωμα τυγχάνει, ἐδόθη μὲν ἐν χρόνῳ, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς και μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος ὑπάρχει ὀλοκληρὸς και ἀκεραία, ἀνεξαρτήτως τῆς ὑποκειμενικῆς ἐρμηνείας, ἣν ἄτομα πίστεως ἀκεραίας ἢ και ἔλλιποῦς, κακοδόξα ἢ Ὀρθόδοξα, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐξέφρασαν γραπτῶς ἢ προφορικῶς.

Ἡ ὀλοκληρία τῆς Ἀποκαλύψεως ἐδείχθη χθὲς και σήμεραν ἢ αὐτὴ και περιέχει τὸ «πάντοτε» ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἐνσαρκωθέντος Υἱοῦ και Λόγου τοῦ Θεοῦ και ἀφ' ἑτέρου εἰς τὰς ἀπὸ τοῦ βάλθους αὐτῆς ἀντληθείσας ἀποφάσεις και ἐκθέσεις, τοὺς ὄρους και τὰ Σύμβολα τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, και ἐνίων ἐκ τῶν Τοπικῶν, αἵτινες ἔτυχον ἐπικυρώσεως ὑπὸ Οἰκουμενικῆς.

Διὰ τοῦτο, ἐξετάζοντες μεμονωμένως γνώμας τινὰς τῶν ἁγίων Πατέρων και τῶν Χριστιανῶν Ἀπολογητῶν και ἄλλων συγγραφέων, εἶναι πιθανὸν νὰ εὑρωμεν αὐτὰς συγγενεουσὰς πρὸς κακοδόξους θέσεις. Ἀλλ' ἐκ τῶν θέσεων τούτων δὲν ἐπηρεάζεται μῆτε συνάγεται ἡ ὀλοκληρία τῆς Ὀρθοδόξου Πίστεως. Τοιαῦτα παραδείγματα παραθέτομεν κατωτέρω.

1) Ὁ ἅγιος Ἰουστῖνος, ὁ φιλόσοφος και μάρτυς (100-165)²³, ὁ διασημότερος τῶν Χριστιανῶν Ἀπολογητῶν, λόγῳ τῆς ἀπὸ τοῦ Πλάτωνος ἐπιδράσεως, ὑπεστήριξε τὴν ὑπερβατικότητα τοῦ Θεοῦ, ἔτεινε πρὸς τὴν ὑπόταξιν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, συνάμα δὲ ἐπρέσβευε τὸν Χιλιασμόν και παρεδέχετο τοὺς ἀγγέλους ἔχοντας αἰθέρια σώματα και τρεφομένους διὰ τοῦ μάννα.

2) Ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος, ὁ Ἐπίσκοπος Λουγδούνων (β' ἡμισυ Β' αἰ.), παρουσιάζεται ὡς Χιλιαστής²⁴.

3) Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς († πρὸ τοῦ 215), καθ' ἃ γράφει ὁ ἅγιος Φώτιος («ἐν τισὶ παντελῶς τοὺς ἀσεβεῖς και μυθώδεις λόγους ἐκφέρεται»), ἔχων ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐθεώρει τὴν ὕλην ἄχρονον και τὸν Υἱὸν ὡς κτίσμα, ἐδέχετο τὴν μετεμψύχωσιν και τὸν Δοκητισμὸν, δύο Λόγους, ἐξ ὧν ὁ εἶς ἐγένετο ἄν-

22. Ἴδὲ Newman, ἐνθ' ἄν., σ. 38.

23. Ἴδὲ Berthold Altaner, *Patrology*, Hender, London 1960, σελ. 123-125.

24. Ἐλεγχος και ἀνατροπὴ τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, Βιβλ. 5ον, 30-37. Migne, PG, 7, 437 ἐξ.

θρωπος. Ἰσως ἕνεκα τούτου ὁ Πάπας Βενέδικτος ὁ 14ος (τὸ 1748) διέγραψε τὸν Κλήμεντα ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν ἁγίων²⁵.

4) Ὁ Τερτυλλιανὸς (155—† μετὰ τὸ 220 μ.Χ.), πολυγραφώτερος διδάσκαλος μεταξὺ τῶν Ἀφρικανῶν θεολόγων, θεωρεῖται κακόδοξος καὶ Μοντανιστής, ἀρνηθεὶς τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ.

5) Ὁ ἅγιος Ἰππόλυτος (160—† μετὰ τὸ 235 μ.Χ.) εἰς τὸ ζήτημα τῆς διακρίσεως τῶν προσώπων τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ δὲν ὀρθοδοξεῖ, διότι γράφει «ὁ Λόγος ἐν ἀδιακρίτῳ ἐνότητι μετὰ τοῦ Πατρὸς ὡς Λόγος ἐνδιάθετος, ἀπρόσωπος, ὅτε δὲ ἠθέλησεν ὁ Πατὴρ ἐπεφάνη ὡς ἕτερος». Ὁ ἴδιος δὲν ἐδέχετο τὸ Ἄγιον Πνεῦμα ὡς πρόσωπον ὑποστατικόν. «Ἐνα Θεὸν ἐρῶ, πρόσωπα δύο, οἰκονομίαν δὲ τρίτην τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Πατὴρ μὲν γὰρ εἷς, πρόσωπα δὲ δύο»²⁶.

6) Ὁ Ὠριγένης (185—† 253/4 μ.Χ.), ὁ γονιμώτερος τῶν Ἀλεξανδρινῶν θεολόγων καὶ διδάσκαλος, θαυμαζόμενος ὑπὸ μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, καταδικασθεὶς ἐπὶ πολλαῖς κακοδοξίαις ὑπὸ τῆς Εἰς Οἰκουμένην Συνόδου (553 μ.Χ.), ἐπαναληφθεὶς τῆς καταδίκης ὑπὸ τε τῆς ΣΤ' καὶ τῆς Ζ'.

7) Ὁ Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρείας (190—† 264/5 μ.Χ.), κατηγορεῖται ὑπὸ τοῦ Μ. Βασιλείου ὡς «ὁ πρῶτος ἀνθρώποις τὰ σπέρματα παρασχὼν τῆς κατὰ τὸν Ἀνόμιον περιθρυλλομένης ἀσεβείας», δηλαδὴ τὸν Ἀρειανισμόν. Καὶ τοῦτο διότι ἐθεώρει «ὡς ἓνα τῶν γεννητῶν εἶναι τὸν Υἱόν, ξένον κατ' οὐσίαν πρὸς τὸν Πατέρα»²⁷.

8) Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ θαυματουργὸς (210—† ca. 270 μ.Χ.), ὡς παρετήρησεν ὁ Μ. Βασίλειος, εἰς τὸ ζήτημα τοῦ Τριαδικοῦ παρουσιάζεται συγγέων τὰ πρόσωπα, διότι γράφει «ἐπινοῖα μὲν δύο εἶναι, ὑποστάσεις δὲ ἓν»²⁸.

9) Ὁ ἅγιος Μεθόδιος († 311/12 μ.Χ.) κατηγορεῖται ὡς ἀρειανίζων ὑπὸ τοῦ ἁγίου Φωτίου, ὅστις γράφει, ὅτι εἰς τὸ «Συμπόσιον» τοῦ Μεθοδίου, «εὐρήσης γὰρ ἐν αὐτῷ ἀρειανικὰς δοξοκοπίας, ἐν αἷς ὁ Πατὴρ παρίσταται μείζων τοῦ Υἱοῦ»²⁹.

10) Ὁ ἅγιος Κυπριανὸς, ὁ Ἐπίσκοπος Καρθαγένης (210/215—† 14 Σ/βρίου 258 μ.Χ.) κατηγορεῖται ὑπὸ τοῦ Πάπα Ρώμης Στεφάνου ὡς «ψευδοχριστιανὸς καὶ ψευδαπόστολος», ὁ δὲ Πάπας Στέφανος ὑπὸ τοῦ Κυπριανοῦ περιγράφεται «ὡς φίλος αἵρετικῶν καὶ ἐχθρὸς χριστιανῶν»³⁰.

25. Migne, PG 66, Ἐπιστολὴ 103. Μυριόβιβλος Φωτίου, 109. Δ. Μπαλάνου, ἐνθ' ἀν., σ. 135.

26. Ἐλεγχος 10,34. Κατὰ Νοητοῦ, 14.

27. Ἐπιστολὴ II, 2.

28. Μ. Βασιλείου, ἐπιστολὴ 210.

29. Migne P.G. 46, 124. Δ. Μπαλάνου, Πατρολογία, σ. 182.

30. Κυπριανοῦ ἐπιστολὴ 75, 25. Δ. Μπαλάνου, Πατρολογία, σ. 203.

11) Ὁ ἅγιος Βασίλειος (330-379 μ.Χ.) κατηγορεῖται δι' ἀσαφεῖς ἐκφράσεις ἀναφερομένας εἰς τὸ Τριαδικόν, ἀλλὰ και διότι φοβούμενος τοὺς Ἀρειανοὺς ἀπέκρυψε τὴν πίστιν του εἰς τὸ τρίτον πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος, παραλείψας νὰ ὀνομάσῃ Θεὸν τὸν Παράκλητον. "Ὅταν δὲ οἱ Ὁρθόδοξοι ἀντελήφθησαν τοῦτο, ἐδέησε νὰ κινηθῇ ὑπὲρ αὐτοῦ ὁ Μέγας Ἀθανάσιος³¹.

12) Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης (335—†394 μ.Χ.), θεωρεῖται ὡς πρσβεύων τὴν ὑλιστικὴν περὶ γενέσεως τῆς ψυχῆς θεωρίαν τῆς μεταφυτεύσεως (Traduxianismus) και τὴν περὶ Ἀποκαταστάσεως τῶν Πάντων, μετριασμένην ὅμως, θεωρίαν τοῦ Ὁριγένους, ὡς και τὴν περὶ καθαρτηρίου πυρὸς ἄποψιν αὐτοῦ³².

13) Ὁ ἅγιος Ἀύγουστινός (354—†430 μ.Χ.), ἐθεωρήθη ὅτι πρσβεύει τὸν ἀπόλυτον προορισμόν, θεωρίαν συντρίβουσαν τὴν ἐλευθερίαν τῆς βουλήσεως και διαλύουσαν τὴν ἔννοιαν τῆς ἀντιμισθίας³³.

14) Ὁ Πτολεμαῖος Συνέσιος (370/75—413/4 μ.Χ.), ἐκλέγεται Ἐπίσκοπος, καιτοὶ δογματικῶς διεφώνει πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας, δεχόμενος τὴν προϋπαρξίν τῶν ψυχῶν, τὴν αἰωνιότητα τοῦ κόσμου και ἠρνεῖτο τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν³⁴.

Εἶναι δυνατόν νὰ προσαχθοῦν πολλὰ παραδείγματα μεμονωμένων ἀπόψεων, ἀναφερομένων εἰς τὸ Τριαδικόν Δόγμα, ὡς και εἰς τὴν Χριστολογία. Δὲν εἶναι ὅμως δυνατόν ν' ἀνατραπῇ ἡ ἔννοιά του «πάντοτε» ὡς χαρακτηριστικοῦ τῆς πίστεως, διότι ἡ ὑποκειμενικὴ ἀντίληψις δὲν ἀνατρέπει τὴν διάρκειαν και ὀλοκληρίαν τῆς ἀποκαλυφθείσης ἀληθείας ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς χρονικῆς αὐτῆς ἐκλάμψεως μέχρι τῆς συντελείας τῶν αἰώνων.

Ἐν τῇ ἰδίᾳ ἀναλογίᾳ ἐξεταζομένη και ἡ ἔννοια τοῦ «πανταχοῦ», τουτέστι τῆς παγκοσμιότητος προκαλεῖ τὴν ἰδίαν ἀπάντησιν. Διότι τὸ «πανταχοῦ» ἀναμφιβόλως περιλαμβάνεται ἐντὸς χωρικῆς σχετικότητος. Δὲν ἦτο πανταχοῦ τῆς γῆς διαδεδομένη ἡ Χριστιανικὴ πίστις, πρᾶγμα ὕπερ και σήμερον ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἐρεύνης τοῦ γεωγραφικοῦ χώρου τῆς ὑδρογείου. Τὸ «πανταχοῦ» ἐπομένως τοῦ Βικεντίου περιορίζεται εἰς τὰς χώρας ὅπου εἶχε κηρυχθῇ τὸ Εὐαγγέλιον και ὅπου εἶχεν ἰδρυθῇ ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων και τῶν διαδόχων αὐτῶν Ἐκκλησία, ἡ τηροῦσα τὴν πίστιν τῶν Ἀποστόλων. Ὅθεν ἡ παγκοσμιότης, καθ' ἑαυτὴν ἐξεταζομένη, συσχετίζεται μετὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου ἀνὰ τὸν κόσμον. Ἐπομένως δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ «παντα-

31. Βασίλειου, τόμος 3, σελ. XLVI ("Ἐκδοσις Βενετίας). Newman, ἐνθ' ἄν., σ. 44. Δ. Μπαλάνου, ἐνθ' ἄν., σ. 295.

32. Β. Ἀντωνιάδου, Ἐγχειρίδιον Ἱστορίας Φιλοσοφίας, τ. Β', ἐν Κων/λει 1926, σ. 44. Δ. Μπαλάνου, ἐνθ' ἄν., σ. 322.

33. Κ. Μπόνη, ἐνθ' ἄν., σ. 80.

34. Migne, PG. 66. Ἐπιστολὴ 103.

χοῦ» ἔχει τόσην ἑκτασιν, ὅσην καὶ ἀπὸ γεωγραφικῆς πλευρᾶς ἢ διάδοσις τῆς Χριστιανικῆς πίστεως.

Τὸ τρίτον χαρακτηριστικὸν τοῦ Κανόνος, τουτέστι τὸ Σύγγνωμον, ἢ συμφωνία (Concensio), τὰ ab omnibus creditum est, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ζητηθῇ εἰς τὰς κατ' ἄτομον τῶν θεολόγων καὶ χριστιανῶν συγγραφέων γνώμας ἢ θέσεις ἐπὶ τῶν συζητουμένων τότε δογματικῶν ἀληθειῶν. Διότι δὲν εἶναι μῆτε ὀρθὸν μῆτε πρέπον νὰ βασίζεται ἡ Χριστιανικὴ δογματικὴ διδασκαλία ἐπὶ ὑποκειμενικῶν γνώμων. Ἄλλως τε δὲν φαίνεται ἡ γνώμη τῶν κατ' ἄτομον Πατέρων, ὡς εἶδομεν, ἀλλὰ μῆτε καὶ ἡ ὑπὸ τῶν κατ' ἄτομον Ἀποστόλων γνώμη φαίνεται πάντοτε καὶ καθ' ἑαυτὴν κατακυροῦσα τὰς ἀληθείας τῆς πίστεως. Παράδειγμα εἰς τοῦτο δύναται νὰ ἀχθῇ ἡ περὶ τὸ ζήτημα τῆς περιτομῆς τῶν ἐξ Ἑθνῶν Χριστιανῶν καὶ τὰ περὶ τῶν εἰδωλοθύτων ζητήματα, ἐν οἷς διεφώνησαν οἱ Ἀπόστολοι, τοῦ μὲν Πέτρου θεωρηθέντος ὡς κήρυκος τῆς Περιτομῆς, τοῦ δὲ Παύλου τῆς ἀκροβυστίας. Καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ αἱ ἐκφράσεις τοῦ Παύλου κατὰ τοῦ Πέτρου, ὡς μὴ ὀρθοποδοῦντος, ἐνδεικνύουν τὴν ὀξύτητα, μεθ' ἧς ὁ ἐν αὐτοῖς ἀνθρώπινος παράγων ἐξεδηλοῦτο, παρὰ τὸ χάρισμα τῆς ἀποστολικότητος καὶ τῶν παρὰ Κυρίου Ἀποκαλύψεων (Πράξεις 15,1. Γαλ. 2,11-14). Τὸ ζήτημα φαίνεται ὅτι δὲν ἐλύθη, εἰ μὴ ἐν τῇ κοινῇ συσκέψει, ἐν τῇ «ὁμοθυμαδὸν» ληφθεῖσῃ ἀποφάσει («ἔδοξεν ἡμῖν γενομένοις ὁμοθυμαδὸν» (Πράξεις 15,25)). Ἡ «ὁμοθυμαδὸν» διερμηνεῖα καὶ ἀπόφασις ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῆς πίστεως ἀπὸ τῆς Ἀποστολικῆς ἐποχῆς καὶ ἐφ' ἐξῆς ἐθεωρήθη ὡς τὸ κριτήριον τῆς συμφωνίας περὶ τὴν πίστιν. Δι' αὐτό, τὸ «ab omnibus creditum est» δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐννοηθῇ ἄλλως, εἰ μὴ ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ «ὁμοθυμαδὸν», ὡς ἀποφασίς ληφθεῖσα ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, ἐν Συνόδοις, ὅπου ἡ πλειονότης τῶν ὑπευθύνων ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας καταλήγει εἰς τὴν διακλήρυν τῆς ἀληθείας, λύει τὴν ὑφισταμένην διαφορὰν μεταξὺ Χριστιανῶν ἐν τῷ καθορισμῷ τῆς πίστεως καὶ ἐν γένει δογματίζει, ἐν ἀρμονίᾳ τῶν ὑπὸ τοῦ Λαοῦ τοῦ Θεοῦ πιστευομένων, ἅτινα συγκροτοῦν τὴν παρακαταθήκην τῆς πίστεως καὶ τὴν συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας.

Εἰς ἐπίρρωσιν τούτων δύναται τις νὰ προσαγάγῃ τὴν παρατήρησιν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, τονίζοντος τὴν κοινωνίαν ἐν τῇ τιμῇ πολλῶν Ἐκκλησιαστικῶν προσώπων, ἐν ἀντιπαραβολῇ πρὸς τὰ πολιτικὰ πράγματα. «Τὰ μὲν τοῦ παρόντος ἀξιώματα βίου τότε μείζονα φαίνεται, ὅταν εἰς ἓνα περιστῆ μόνον. Ἐπὶ δὲ τῶν πνευματικῶν τούναντίον τότε λάμπει τὸ τῆς τιμῆς, ὅταν ὁ μετέχων μὴ εἷς ᾖ, ἀλλὰ πολλοὺς ἔχει τοὺς αὐτῶν ἀπολαύοντας»³⁵. Ἡ σκέψις αὕτη τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ἀναφέρεται εἰς τὰ διοικητικὰ μᾶλλον ζητήματα. Πλὴν δύναται κάλλιστα νὰ διίδη τις ἐν αὐτῇ τὴν ἔννοιαν τοῦ «ὁμοθυμαδὸν», ἥτις τόσον εἰς τὰ διοικητικὰ, ὅσον καὶ εἰς τὰ θέματα τῆς ἐρμηνείας τῆς

35. Migne, PG. 50, 509.

πίστεως καταφαίνεται διήκουσα δι' ἄλων τῶν ἐκφάνσεων τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, χαρακτηριζομένη ὡς τὸ κραταιότατον μέσον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς αὐθεντίας.

Ἐκ τούτων δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι τὸ «πάντοτε», τὸ «πανταχοῦ» καὶ τὸ «παρὰ πάντων» τοῦ Βικεντείου Κανόνος, ἐνῶ εἰς τὰς κατ' ἄτομον τῶν χριστιανῶν θεολόγων καὶ διδασκάλων θέσεις καὶ προσωπικὰς γνώμας δὲν ἐφαρμόζεται μῆτε χρονικῶς μῆτε γεωγραφικῶς, ἄτε καὶ τοῦ «συγγνώμου» μὴ ἐκλαμβανομένου ὑποκειμενικῶς, ὅμως λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς συσχέτισεως ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ «ὁμοθυμαδόν», τῆς ὁμογνωμίας τουτέστι ἐν Συνόδοις, εἰς τὴν διερμηνείαν τῆς πίστεως, τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Κανόνος παρουσιάζονται κεκυρωμένα, ἠθικὴν καὶ μεταφορικὴν μᾶλλον ἐνέχοντα ἐννοίαν οὐχὶ δὲ περιπτωσιακὴν, ἐξικινουμένην ἐπὶ τῶν κατ' ἄτομον θεολόγων, Πατέρων καὶ τοπικῶν ἀκόμη Ἐκκλησιῶν.

Ταῦτα ἔχουσα ὑπ' ὄψιν ἢ καθ' ἡμᾶς Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἠρήθη νὰ δεχθῆ ὑποδεικνύμενα ἐξωθεν ἢ νὰ καθορίσῃ ἐν ἑαυτῇ δόγματα μὴ ἔχοντα σύνδεσμον πρὸς τὴν τριπλῆν ἀρχὴν τοῦ «πάντοτε», τοῦ «πανταχοῦ» καὶ τοῦ «παρὰ πάντων», ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ «ὁμοθυμαδόν» θεωρουμένην. Ἐὰν ἐπομένως ἐξετασθοῦν αἱ διαφοραὶ Ὁρθοδοξίας καὶ Προτεσταντισμοῦ καὶ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ, δικαίως οἱ Ὁρθόδοξοι Θεολόγοι θὰ ἠδύναντο νὰ ὀρίσουν ὡς βάσιν παραδοχῆς τῶν νέων δογμάτων τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας τὴν καθολικότητα, τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὴν συμφωνίαν ἐπ' αὐτῶν, ὡς ἀποδεικτικῶν τῆς χριστιανικῆς αὐτῶν γνησιότητος.

Ἐπὶ παραδείγματι ἡ Προτεσταντικὴ θέσις περὶ τῆς Sola Scriptura, καθ' ἣν ἀπορρίπτεται ἡ Παράδοσις, ἦτο «πάντοτε» καὶ «πανταχοῦ» καὶ «παρὰ πάντων» δεκτὴ; Δὲν εἶναι γεγονός ὅτι ἡ Γραφή εἶναι προῖον μεταγενέστερον χρονικῶς, πρᾶχθὲν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, δι' αὐτῆς διαδοθὲν καὶ κυρωθὲν ὡς ὑπ' αὐτῆς ἐρμηνευόμενον; Ἡ ἑτέρα θέσις τῆς ἀρνήσεως τῆς Ἱερωσύνης καὶ τοῦ χαρακτηριστικοῦ αὐτῆς, τουτέστι τῆς ἐξαρτήσεως αὐτῆς ἐκ τῶν Ἀποστόλων, δὲν εὐρίσκεται καὶ αὐτὴ εἰς ἀντίθεσιν, ἢ προτεσταντικῆ αὐτῆ ἀρνήσεως, πρὸς τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, τοπικῶς καὶ γενικῶς ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων, ὑπὸ τε ὀρθοδόξων καὶ αἰρετικῶν εἰσέτι συγγραφῶν μαρτυρουμένην; Ἡ ἀρνήσις τῶν Μυστηρίων καὶ δὴ τῆς Θείας Εὐχαριστίας, ὡς συνεχιζούσης τὴν θυσίαν τοῦ Γολγοθᾶ πρὸς σωτηρίαν τῶν πιστῶν, δὲν εὐρίσκεται ἐν τῇ πράξει τῆς Ἐκκλησίας, ὡς μαρτυροῦν ἀρχαῖαι χριστιανικαὶ πηγαί, αἱ περιγραφικαὶ τοῦ χριστιανικοῦ λατρευτικοῦ βίου ἀπὸ τῆς Καινῆς Διαθήκης, τῶν Ἀπολογιῶν, τῶν Λειτουργιῶν μέχρι τοῦ νῦν; Ἡ ἐκ τῆς πίστεως ταύτης ἀπομάκρυνσις τῶν Προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν δὲν ἀποτελεῖ ἀρνήσιν τοῦ «πάντοτε» καὶ «πανταχοῦ» καὶ τοῦ «παρὰ πάντων»;

Αἱ Ρωμαιοκαθολικαὶ θέσεις ἐπιστεῦοντο «πανταχοῦ» καὶ «πάντοτε»

καὶ «παρὰ πάντων»; Ἐὰν ἐπιστεύοντο, τότε διατὶ ἢ καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπόρευσις δὲν περιελήφθη ἐν τῷ Συμβόλῳ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως; Ἡ ἄσπιλος σύλληψις τῆς Θεοτόκου Μαρίας ἐν τῇ νηδύϊ τῆς μητρὸς αὐτῆς ἁγίας Ἄννης ἐπιστεύετο «πανταχοῦ» καὶ «πάντοτε» καὶ «παρὰ πάντων» ὡς δόγμα; Ἡ σωματικὴ ἀνάληψις τῆς Θεοτόκου Μαρίας περιελαμβάνετο εἰς τὸ σῶμα τῶν δογμάτων τῆς Μιᾶς, Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας; Τὸ ἀλάθητον τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης φαίνεται εἰς τὴν πρᾶξιν τῆς Ἐκκλησίας ὄχι μόνον τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς Δύσεως; Ἡ περὶ καθαρτηρίου πυρὸς διδασκαλία καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Ρώμης, ὅπως παρέχῃ ἀφέσεις προερχομένας ὡς ἀπὸ θησαυροφυλακίου ἢ Ἐκκλησιαστικῆς Τραπεζῆς, ἐκ τῶν Ὑπερτάτων ἀρετῶν, θυσιῶν καὶ ἄλλων πράξεων ἀγιότητος τοῦ Κυρίου, τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν Ἀγίων (supererogatoria), δυνάμει τῶν ὁποίων βραχύνεται ἐν τῷ καθαρτηρίῳ ἡ παραμονὴ τῶν ψυχῶν, ἐπιστεύετο «πανταχοῦ» καὶ «πάντοτε» καὶ «παρὰ πάντων»; Ἡ ἐξάσκησις παγκοσμίου δικαιοδοσίας ἐπὶ πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης, ὡς ποιμένος τῆς Ἐκκλησίας, δυνάμει τοῦ Πετρικοῦ αὐτοῦ ἀξιώματος, ἐγένετο δεκτὴ ἐν Ἀνατολῇ καὶ Δύσει ἐξ ἀρχῆς καὶ ὑπὸ πάντων;

Ταῦτα πάντα εἶναι ἐρωτήματα, ἅτινα οἱ περὶ τὸν θεολογικὸν διάλογον ἀσχολούμενοι, καὶ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν φιλίας καὶ διὰ τὴν γεφύρωσιν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ἐργαζόμενοι, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀποφύγουν. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῇ παρεμβολῇ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας θεολόγοι καὶ συγγραφεῖς, ἐξετάζοντες τὰ ἐρωτήματα ταῦτα καὶ ἀναμετροῦντες τὴν σχέσιν αὐτῶν πρὸς τὴν τριπλῆν βάσιν, ἣτις τίθεται ὑπὸ Δυτικοῦ Ἁγίου, ἀναγνωριζομένου ὡς αὐθεντικοῦ θεολόγου καὶ συγγραφέως, ἀναμφιβόλως εὐρίσκονται πρὸ ἀδιεξόδου. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ μελετῶν τὰ συγγράμματα αὐτῶν δὲν δυσκολεύεται ν' ἀνακαλύψῃ τὰ ἐκδηλα ἔχνη τῆς ἀγωνίας αὐτῶν, ἐν πολλοῖς δὲ καὶ τὴν ἀγανάκτησιν αὐτῶν, ὡς μὴ δυναμένων ἐμφανῶς νὰ διαφωνήσουν πρὸς δόγματά τινα ἢ διδάγματα τῆς Ἐκκλησίας αὐτῶν, διότι δὲν εὐρίσκουν τὴν σφραγίδα τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ «πάντοτε» καὶ «πανταχοῦ» καὶ τοῦ «παρὰ πάντων», ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ «ὁμοθυμαδὸν» ἐκλαμβανομένων³⁶.

Ὁ ἀναγνώστης τῶν πρώτων κεφαλαίων τῶν Ὑπομνημάτων τοῦ ἁγίου Βικεντίου θ' ἀντιληφθῇ περισσότερα ἀπὸ ὅλα ὅσα εἶναι δυνατόν τις νὰ γράψῃ, ἐκτιμῶν ἢ ἀναλύων κριτικῶς τὸν Κανόνα αὐτοῦ.

Συνέπεσε κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ θέματος τούτου νὰ εὐρίσκηται ὡς

36. Βλ. *Corresponsibility in the Church*, by Leon Joseph Cardinal Suenens, Burns and Oates, London 1968. *The Church*, by Dr. Hans Küng, Burns and Oates, London 1967. *Structures of the Church*, by Hans Küng, Burns and Oates, London 1965. *Truthfulness*, by Hans Küng, Sheed and Ward, London 1968.

ἐπισκέπτῃς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Βοστώνης ὁ πανορθόδοξως γνωστὸς καθηγητῆς Δρ Νικόλαος Ζέρνωφ. Παρακολουθήσας τὴν συζήτησιν τοῦ διδάσκοντος μετὰ τῶν Φοιτητῶν ἐπὶ τοῦ Κανόνος τοῦ Βικεντίου, ὑπέβαλεν ἐρωτήματα, ὡς τὸ ἐπόμενον: Θεωροῦμεν, μετὰ παρέλευσιν 1600 περίπου ἐτῶν, τὸν Κανόνα τοῦ Βικεντίου ὡς περιέχοντα τὰ στοιχεῖα τὰ ἐλέγχοντα τὴν γνησιότητα τῆς πίστεως; Εἰς τοῦτο οἱ Φοιτηταὶ ἀπήντησαν κατὰ διαφόρους τρόπους, μᾶλλον καταφατικῶς, ἐξηγήσαντες ὅτι ἡ πίστις τῆς Μιᾶς, Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἀπαξ παραδοθεῖσα ὀλόκληρος εἰς τοὺς Ἀγίους παρὰ τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Ἀποστόλων Αὐτοῦ, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀλλοιοῦται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν καὶ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ νὰ ἐπηρεάζεται ἐκ τῶν ὑποκειμενικῶν ἀντιλήψεων. Ἡ καθολικότης αὐτῆς καὶ ἡ ἀρχαιότης σφραγίζονται διὰ τοῦ «συγγνώμου», ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν λειτουργίαν τῆς αὐθεντίας τῆς Ἐκκλησίας, ἀποφαινομένης ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι δι' Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τῶν μόνων ὀργάνων τῆς διερμηνείας καὶ διακηρύξεως τῆς Χριστιανικῆς πίστεως διὰ Συμβόλων, Τόμων καὶ Ὁρων, περιφρουρούντων τὴν πίστιν καὶ τάξιν αὐτῆς.

Ἐν συνεχείᾳ ὑπεβλήθη εἰς τὸν Καθηγητὴν τὸ ἐρώτημα: Ἡ θεολογία τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως περιέχει τὸ τριπλοῦν χαρακτηριστικὸν τοῦ Κανόνος τοῦ Βικεντίου, ἐκλαμβανομένου ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ «ὁμοθυμαδόν»; Ὁ Καθηγητῆς, ἐν τῇ διακρινούσῃ αὐτὸν ἀγάπῃ πρὸς τοὺς σπουδάζοντας τὴν Ὁρθόδοξον Θεολογίαν, ἀλλὰ καὶ ὡς διακεκριμένος οἰκουμενιστής, ἔκαμε θαυμασίαν, καίτοι βραχεῖαν, περιγραφὴν τῶν θεολογικῶν τάσεων τῆς ἐποχῆς μας. Ἄλλ' ὡς ἐλέχθη, ἡ θεολογία τῆς Δύσεως δὲν φαίνεται φυλάσσουσα τοῦ Δυτικοῦ τούτου Ἀγίου τὸν θεολογικὸν γνῶμονα, ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ «ὁμοθυμαδόν». Ἀπόδειξις αἱ προσθῆκαι νέων δογμάτων εἰς τὰ σῶμα τῆς πίστεως καὶ ἡ διατύπωσις διδασκαλιῶν, μὴ εὐρίσκομένων ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν παραδοθεισῶν καὶ πιστευτῶν *semper, ubique καὶ ab omnibus*.

Οἱ περὶ τὴν προτεσταντικὴν θεολογίαν ἀσχολούμενοι εἶναι γεγονὸς ὅτι δὲν εὐρίσκουν εἰς τὴν πίστιν τῆς Διαμαρτυρήσεως νέα δόγματα, ἐκτὸς τοῦ *Filioque*, ὅπερ ἐγένετο κοινὴ κληρονομία τοῦ Δυτικοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἐκτὸς τῶν περὶ τὴν ἄρνησιν τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως θέσεων, ὡς γνῶμονος ἐρμηνεύοντος τὴν Ἀγίαν Γραφήν, γεγονὸς ὅπερ συνετέλεσεν, ἵνα ἡ αὐθεντία τῆς Ἐκκλησίας ἐκ τῆς πράξεως τοῦ «ὁμοθυμαδόν» μεταφερθῇ εἰς ἕκαστον Χριστιανόν, δικαιούμενον νὰ ἐρμηνεύῃ κατὰ τὴν ἔμπνευσιν τῆς στιγμῆς καὶ κατὰ τὰ δοκοῦν τὴν χριστιανικὴν Ἀποκάλυψιν. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐδημιούργησεν εἰς μὲν τὸν Προτεσταντισμὸν τὴν διάτμησιν αὐτοῦ εἰς πολυάριθμα σώματα, εἰς δὲ τὸν Ρωμαιοκαθολικισμὸν ἔδωκεν ἀφορμὴν, ἵνα σκεφθῇ καὶ μεταφέρῃ τὴν αὐθεντίαν τῆς Ἐκκλησίας, τὸ *magisterium*, ἐκ τῆς ἀρχαίας πράξεως τοῦ «ὁμοθυμαδόν» εἰς τὸ δόγμα τοῦ ἀλαθῆτου ἐνὸς προσώπου, τοῦ Πάπα, κηρυχθέντος

ἀλαθῆτου διδασκάλου τῶν δογμάτων, οὐχὶ κατὰ γνώμην τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ὡς ἀπόρροιαν τῆς ἑδρας τοῦ Πέτρου, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς πρώτης Βατικανῆς Συνόδου τοῦ 1870: «non ex concensu ecclesiae sed ex sese».

Πάντως εἶναι γεγονός ὅτι ἀνεφάνησαν δυναμικὰ στοιχεῖα ἐν τῇ προσπαθείᾳ ἀνανέωσης τῆς θεολογίας τῆς Δύσεως, δεικνύοντα στροφήν καὶ πλησιασμὸν πρὸς τὴν αὐθεντίαν τῆς ἀδιαίρετου Ἐκκλησίας καὶ ζητοῦντα ἐν τῇ τριπλῇ βάσει τῆς «καθολικότητος», «τῆς ἀρχαιότητος» καὶ τοῦ «συγγνώμου», «ὁμοθυμαδὸν» ἐκφραζομένου, τὴν ἀκεραϊότητα τῆς Χριστιανικῆς πίστεως. Ἐπ' αὐτῆς μόνης εἶναι δυνατὸν νὰ οἰκοδομηθῇ μία ἀδιάσειστος Οἰκουμενικὴ Θεολογία. Συμφωνία περὶ τὴν πίστιν δὲν ἐσημειώθη εἰσέτι καὶ ἄνευ αὐτῆς ἡ Οἰκουμενικὴ Θεολογία δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ φέρῃ τὴν σφραγίδα τοῦ ὑποκειμενισμοῦ καὶ τῆς προσωρινότητος. Ἐκεῖνο ὅμως τοῦ ὑπάρχει εἶναι ἡ ἐργώδης μελέτη καὶ ἡ ἀξιοθαύμαστος παρουσία συνεργασίας εἰς ἔργα ἀγάπης, ὀδηγοῦσης διηνεκῶς καὶ σταθερῶς πρὸς τὴν ὀρίζοντα τῆς συμφωνίας, ὅπου «εἷς Κύριος, μία πίστις, ἓν Βάπτισμα, εἷς Θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσιν ἡμῖν» (Ἐφ.σ. 4,5-6).

IV. Θεωρία τῆς ἐξελίξεως τῶν χριστιανικῶν δογμάτων.

Ἡ ἐρμηνευθεῖσα ἐν τοῖς πρόσθεν ἀνεπάρκεια δῆθεν τοῦ Κανόνος τοῦ Βικεντίου, μὴ κατάνοηθεῖσα ἐν τῇ πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ «ὁμοθυμαδὸν» σχέσει, ἐγένετο ἀφορμὴ τῆς οὕτω θεωρηθείσης «ἀνακαλύψεως» ὑπὸ τοῦ Καρδινάλιου John Newman θεωρίας, τῆς σχετιζομένης πρὸς τὴν ἐξέλιξιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς Χριστιανικῆς Διδασκαλίας.

Τὸ ζήτημα τῆς ἀναπτύξεως τῆς Χριστιανικῆς Διδασκαλίας ἐκθέτει κατὰ τρόπον σαφῆ ὁ ἅγιος Βικέντιος εἰς τὸ 23ον ἰδίως κεφάλαιον τοῦ βιβλίου του. Εἰς τὸ ζήτημα ἐὰν ὑπάρχῃ δυνατότης προόδου τῆς θρησκείας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ, ἀπαντᾷ καταφατικῶς, χαρακτηρίζων ὡς φθονερὸν καὶ ὡς ἐχθρὸν τοῦ Θεοῦ τὸν παρακωλύοντα τὴν πρόοδον τῆς πίστεως. Διακρίνει ὅμως μεταξύ προόδου καὶ ἀλλαγῆς. Τὴν πρόοδον ὀρίζει ὡς ἀνάπτυξιν τοῦ καθ' ἕναστος πράγματος ἐν ἑαυτῷ: «semetipsa unaquaque res amplificetur», τὴν δὲ ἀλλαγὴν ὀρίζει ὡς μετατροπὴν τοῦ ἐνὸς εἰς ἄλλο πρᾶγμα: «permutationem vero, ut aliquid ex alio in aliud transvertatur». Ὅπως ἡ γνῶσις καὶ ἡ σοφία ἐκάστου καὶ τῆς ὁλότητος τῶν ἀνθρώπων, τοιουτοτρόπως καὶ ἡ γνῶσις τῆς Ἐκκλησίας ὁλοκλήρου δεόν νὰ προοδεύῃ, χωρὶς ὅμως νὰ ἐξέρχεται τῶν ὁρίων αὐτῆς. Πρέπει δηλαδὴ νὰ παραμῆνῃ ἐντὸς τοῦ κύκλου τῶν δογμάτων, φυλάττουσα τὴν ταυτότητα τῆς ἐννοίας καὶ ἀντιλήψεως αὐτῶν.

Πρὸς περισσοτέραν ἀπόδειξιν τοῦ ζητήματος ὁ ἱερός συγγραφεὺς φέρει τὸ παράδειγμα τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, τὴν ὁποίαν παραλ-

ληλίζει πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν ἢ πρόοδον τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Δι' αὐτὸ και γράφει «ἡ θρησκεία τῶν ψυχῶν πρέπει νὰ μιμηθῆ τὰς συνηθείας τοῦ σώματος, αἱ ὁποῖαι μετὰ τὴν πάροδον τῶν ἐτῶν ἀναπτύσσονται και ἐμφανίζουσι τὴν ἔκτασιν τῶν, καιτοὶ παραμένουσι αἱ αὐταὶ ὡς ἦσαν: «limitetur animarum religionem corporum quae licet annorum processu numeros suos evolvant et explicant, eadem tamen quae erant permanent». Τὸ ἄνθος τῆς παιδικότητος και ἡ ὠριμότης τοῦ γήρατος, καιτοὶ διαφέρουσι ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ὅμως οἱ γηράσαντες τῆς σήμερον εἶναι αὐτοὶ, οἷτινες ἦσαν οἱ νεοὶ τῆς χθές. Ἡ κατάστασις και ἡ συνήθεια ἠλλαξεν, ἡ φύσις ὅμως παρέμεινε και τὸ πρόσωπον διετηρήθη. «Οὐδὲν προσετέθη εἰς τὸν γηράσαντα ἄνθρωπον, ὅπερ δὲν ὑπῆρχε κεκρυμμένον εἰς αὐτὸν ἐν τῇ νεότητι του. Ἐν τῇ πορείᾳ τῶν ἐτῶν εἰς τοὺς ἐνήλικας ἐμφανίζονται ἐκεῖνα τὰ μέρη και αἱ μορφαὶ τοῦ σώματος, αἵτινα ἡ σοφία τοῦ Δημιουργοῦ προεμόρφωσεν ἐν αὐτοῖς κατὰ τὴν μικρὰν τῶν ἡλικίαν».

Συνεχίζων τὴν παρομοίωσιν παρατηρεῖ ὁ ἅγιος Βικέντιος, ὅτι «ἐὰν κάτι προσετίθετο εἰς τὰ μέλη τοῦ ἀνθρώπου, ἢ ἐὰν κάτι ἐκ τῶν μελῶν ἀφαιρεῖτο, τότε ὀλόκληρον τὸ σῶμα θὰ ἔπρεπε κατ' ἀνάγκην νὰ τερατοποιηθῆ ἢ νὰ ἀχρηστευθῆ». Τὸ δόγμα τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας ἀκολουθεῖ τοὺς ἰδίους νόμους τῆς προόδου, κατὰ τὸν ἅγιον Βικέντιον. «Δύνατον διὰ τῶν ἐτῶν νὰ ἐμπεδοῦται, ν' ἀναπτύσσεται ἐν χρόνῳ και νὰ ἐξυψοῦται διὰ τῆς ἡλικίας, πλην δέον νὰ παραμένῃ ἀναλλοίωτον και ἀμίαντον, πλήρες και τέλειον ἐν πάσῃ τῇ ἐκτάσει και τοῖς μέλεσιν αὐτοῦ, χωρὶς νὰ δεχθῆ ἀλλαγὴν ἢ νὰ ὑποστῆ ἀπώλειαν τῶν χαρακτηριστικῶν αὐτοῦ ἢ διαφορὰν ἐν τῷ ὀρισμῷ αὐτοῦ».

Ἐκ τούτων συνάγεται, ὅτι αἱ ἐρμηνεῖαι αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὰ κεφάλαια τῆς πίστεως δὲν ἀποτελοῦν προσθήκας, μήτε ὁ ὀρισμὸς τῶν δογμάτων θεωρεῖται καινοτομία. Παράδειγμα εἰς ἐπίρρωσιν τούτων τὰ Οἰκουμενικὰ Σύμβολα, ἢ σύνθεσις τῶν ὁποίων προῆλθεν ἐξ ἀνάγκης, ἣν ἐδημιούργησαν αἱ νοθεύσεις τῶν κεφαλαίων τῆς πίστεως δι' ὑποκειμενικῶν ἀντιλήψεων και λελανθασμένων θεωριῶν, τὰς ὁποίας οἱ κατὰ καιροὺς αἰρεσιάρχαι ἐπενόησαν ἐκ παρανοήσεως ἢ ματαιοδοξίας ἢ φιλοσοφικῶν προκαταλήψεων και ἴσως ἴσως και ἐξ ἑλλείψεως διακηρύξεώς τινος «ὀμοθυμαδὸν» ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐκφρασεῖσης. Τὰ ἀπαρέμματα εἰς τὸ 21ον κεφάλαιον addere, mutare, detrachere χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ συγγραφέως ἀκριβῶς διὰ νὰ δείξουσι τὴν ἐπιπολαιότητα, τὴν ματαιοδοξίαν και τὴν σπουδὴν τῶν αἰρετικῶν πρὸς προσθήκας, ἀλλαγὰς και ἀφαιρέσεις παρεκκλινοῦσας τοῦ σώματος τῆς πίστεως, τὸ ὁποῖον ἡ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας ἐξ ἀρχῆς περιελάμβανε³⁷.

Ἀναμφιβόλως ἡ Μία και ἀδιαίρετος Ἐκκλησία, ἡ «ὀμοθυμαδὸν» δο-

37. «Semperque aliquid gestiant religioni addere, mutare, detrachere».

γματίσασα διὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀπὸ τῆς Α' ἐν Νικαία (325) μέχρι τῆς β' ἐν Νικαία (787) διετήρησε τὴν ἀκεραιότητα τῆς πίστεως ἀκριβῶς, διότι μῆτε προσέθεσεν εἰς ὅσα, ἐρμηνεύουσα τὴν συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας διετύπωσεν «ὁμοθυμαδόν», μῆτε ἠλλοίωσεν ὅσα παρέλαβε, μῆτε ἀφῆρσεν ἐξ ὧν ἀρχικῶς ἐκρῦχθησαν ὑπὸ τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν διαδόχων αὐτῶν. Αἱ κατὰ καιροῦ ἀναφανεῖσαι θεολογικαὶ θεωρίαι ἐν τῇ Ἀνατολῇ οὐδόλως ἐπῆρέασαν τὴν πίστιν, παραμείασαι προσωπικαὶ καὶ ὑποκειμενικαὶ θέσεις, τῶν ἐπιχειροῦντων δι' ἑαυτοὺς καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν νὰ ἐρμηνεύσουν ζητήματα τινά, ὡς ἡ Ἐσχατολογία, ἡ θεωρία τοῦ Λύτρου, ἡ μέθοδος τῆς Ἐρμηνείας τῶν Γραφῶν, ὁ καθορισμὸς τῆς Δευτέρας Παρουσίας τοῦ Κυρίου, ἡ περὶ τὴν «φύσιν» καὶ τὰ «πρόσωπον» συζήτησις τοῦ μυστηρίου τῆς Ἀγίας Τριάδος κ.π.ἄ. Ἡ διαφορότης τῶν γνωμῶν ἔμεινε μέσα εἰς τὰ πλαίσια κεφαλαίων, γνωστῶν ὡς «Θεολογούμενα», οὐδαμῶς εἰσελθοῦσα ἢ ἐπηρεάσασα τὴν ἀντικειμενικὴν θεώρησιν τῶν κεφαλαίων τῆς πίστεως, ὡς ταύτην παρέλαβεν, ἐφύλαξε καὶ μεταδίδει ἡ Ἐκκλησία, ὡς θεῖαν Ἀποκάλυψιν.

Ἐν τῇ δυτικῇ πλευρᾷ τῆς Ἐκκλησίας ἡ κατάστασις ἐξελιχθη κατὰ διάφορον τρόπον, διότι καὶ προσθῆκαι ἔλαβον χώραν καὶ ἀλλαγαὶ ἐπενοήθησαν, ἕνευ τοῦ «συγγνώμου», ὁμοθυμαδὸν τελεσθέντος διὰ τοῦ ὄργάνου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς διαγνώμης, τουτέστι τῆς Ἐκκλησίας ἐν Συνόδῳ Οἰκουμενικῇ. Διὰ τοῦτο αἱ προσθῆκαι καὶ αἱ ἀλλαγαὶ εὐρίσκονται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὰς θέσεις, τὰς ὁποίας παρουσιάζει ὁ ἅγιος Βικέντιος. Αὐτὴ αὐτὴ ἄλλως τε ἡ θεωρία τῆς ἀναπτύξεως τῆς Χριστιανικῆς Διδασκαλίας ὑπὸ τοῦ Καρδινάλιου Ἰωάννου Newman ἐκτεθεῖσα προβάλλεται ὡς τὸ σύστημα, δυνάμει τοῦ ὁποίου εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπινοῶνται δεδικαιολογημένως προσθῆκαι καὶ ἀλλαγαὶ εἰς τὸ σῶμα τῆς Χριστιανικῆς πίστεως πρὸς ἀπόδειξιν τῆς προόδου καὶ ἀναπτύξεως αὐτῆς³⁸.

Αὐτὸ ποὺ παρατηρεῖ ὁ Newman ἐν τῇ γνωστῇ διατριβῇ του, ὅτι ἡ τάχα Χριστιανικὴ θρησκεία, ὡς θρησκεία ἀνθρώπων, εἶναι τὸ «ὀστράκινον σκεῦος» ποὺ ἀναφέρει ὁ Ἀπόστολος καὶ τὸ ὁποῖον ἀναπτύσσεται «ἐν σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ», εἶναι μία ὄντως παρακεκινδυνευμένη ἐξομοίωσις. Καὶ τοῦτο, διότι τὸ «ὀστράκινον σκεῦος» ἀναφέρεται εἰς τοὺς κατ' ἄτομον ἀνθρώπους ὡς ἔχοντας ἐν ἑαυτοῖς τοὺς μαργαρίτας τῆς Χριστιανικῆς Ἀποκαλύψεως καὶ ὄχι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἥτις εἶναι ἐν ταύτῳ ὁ θησαυρὸς καὶ ὁ φύλαξ τοῦ κεκρυμμένου θησαυροῦ. Ἄλλ' ὁ θησαυρὸς ἀνεκαλύφθη ὀλοκληρωτικῶς ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Χριστοῦ. Ὁ ἐν τοῖς «ὀστράκινοις σκεῦεσι» θησαυρὸς εἶναι ὁ Χριστός. Αὐτὸ τονίζει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γράφων εἰς τοὺς Κορινθίους: «Ὁ Θεὸς ὁ ἐπὶ πάντων ἐκ σκότους φῶς λάμπει, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς

38. An essay on the development of christian doctrine, Image Books, Doubleday and Company Inc., New York 1960, σ. 79, (κεφ. 2).

δόξης τοῦ Θεοῦ ἐκ προσώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσι» (Β' Κορινθ. 4,6-7). Γνωρίζομεν, ἐπομένως, ποῖος εἶναι ὁ θησαυρός. Τὸ ὅτι εἶναι κεκαλυμμένος, δὲν σημαίνει ὅτι ἢ ὑπὸ τὸ κάλυμμα ἔξοδος καὶ ἐμφάνισις αὐτοῦ εἶναι ἴση πρὸς ἀνάπτυξιν ἢ ἐξέλιξιν. Διότι τὸ Εὐαγγέλιον εἶναι κεκαλυμμένον «ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις» (Β' Κορινθ. 4,3). Διὰ τοὺς πιστοὺς εἶναι φανερόν. Τὸ Εὐαγγέλιον εἶναι ὁ Χριστός. Πέραν τοῦ Χριστοῦ οὐδεμία ἄλλη ἀποκάλυψις χωρεῖ, μήτε ἀναμένεται. Τὸ πνεῦμα ὁδηγεῖ εἰς ἧσα ὁ Κύριος ἐδίδαξε, τὰ ἅπαξ παραδοθέντα (Ἰωάν. 16,13), ἅτινα ἐρμηνεύει ἡ Ἐκκλησία διὰ τῆς «ὁμοθυμαδὸν» διαγνώμης τῶν Ἐπισκόπων αὐτῆς, ὡς διαδόχων τῶν Ἀποστόλων, ἐν συμφωνίᾳ πρὸς τὴν συνείδησιν τοῦ Χριστιανικοῦ Λαοῦ.

Ἀκολουθοῦντες τὴν θεωρίαν τοῦ Newman, εἶναι δυνατόν νὰ καταλήξωμεν εἰς συμπεράσματα, ἅτινα διασποῦν τὴν ἄλλωσιν τὴν συνδέουσαν ἡμᾶς μετὰ τῆς χριστιανικῆς ἀρχαιότητος, ἣν ὁ ἅγιος Βικέντιος σαφῶς χαρακτηρίζει ὡς κριτήριον τῆς περὶ τὴν πίστιν ὀρθότητος καὶ ἀκεραιότητος.

(Συνεχίζεται)